TUMAČENJE SURE JA-SIN

Naslov izvornika
تـفـسير سـوره يـس

Recenzent
MUHAREM OMERDIĆ

Urednik
MUNIB MAGLAJLIĆ

Likovno oblikovanje
ADNAN JASIKA

MUHSIN KERAETI

TUMAČENJE SURE JA-SIN

Prijevod sa perzijskog
ERTAN BASARIK

Fondacija “Mulla Sadra” u Bosni i Hercegovini
Sarajevo 1432/2011.

Časni Poslanik, s.a.v.a: “Volio bih, da ona (sura *Ja-Sin*) bude u srcu svakog čovjeka iz moga ummeta.”

(*Ed-Durru-l-mensur*, sv. 5, str. 256.)

Hazreti Sadik: “Zbilja svaka stvar ima srce, a doista je srce Kur'ana *Ja-Sin*.”

(*Sevabu-l-a‘mal*, str. 140.)

Hazreti Sadik: “Poučite svoju djecu suri *Ja-Sin*, zbilja je ona cvijet Kur'ana.”

(*Emali-t-Tusi*, sv. 2, str. 290.)

Ja-Sin

Ja-Sin je 36. kur'anska sura, objavljena u Mekki i sadrži 83 ajeta. Ime sure uzeto je iz prvog ajeta, datog u obliku skraćenice koja glasi: *Ja-Sin*.

Sura je usredsređena na oblast vjerovanja, te je preporučeno da je djeca nauče i veliki je sevap proučiti je pred duše umrlih.

Ja-Sin počinje Božijom tvrdnjom i svjedočenjem o Poslanikovom poslanstvu, a potom se nastavlja govorom o poslanstvu tri poslanika prijašnjih vremena.

U nekoliko ajeta govori se i o velikim Božijim znakovima, ukazujući na to da je Allah jedan. Također, u suri nailazimo na ajete koji govore o proživljenju, svođenju računa, posebnostima Dženneta i Džehennema. U predajama se naglašava da je sura *Ja-Sin* srce Kur'ana.[1]

O Bismilli

Ja-Sin je jedna od 113 sura koje počinju Bismillom. *Bismillahir-rahmanir-rahim* riječi su kojima počinje Božija knjiga. Ovaj detalj je dovoljan poticaj da odredimo svoj način ophođenja prema

[1] Komentar *Nuru-s-sekalejn*.

drugim ljudima. Ukoliko bi različitih životnih situacija bilo 114 kao i kur'anskih sura, u tom slučaju 113 naših reakcija trebalo bi da odiše milošću i razumijevanjem, a samo jedna od njih da bude lišena milosti, onda kada je riječ o istini, o Bogu, o vjeri.

Ne samo Kur'an i ne samo Muhammed, s.a.v.a., već sve Božije knjige i svi Božiji poslanici otpočinju s riječima *Bismillahi*. U Kur'anu nailazimo na svjedočanstvo tog pravila i načela koje teče stvaranjem. *I neka ona u ime Allaha plovi i pristane.* (*Hud*, 41) riječi su Nuha, a.s., prilikom pozivanja malobrojnih sljedbenika da se ukrcaju u lađu, jer počinje kazna potopom.

Sulejman, a.s., također, pošto je primio izvještaj o kraljici Sabe, šalje joj pismo koje započinje riječima: *S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog*. (*En-Neml*, 30)

Hazreti Ali kaže da je Bismilla dodatak blagodarnosti poslova. Izostavljanje Bismille dovodi do toga da djela ostanu prazna. Drugim riječima, obavljati bilo koji posao, a ne započeti ga Bismillom je poput pričanja u vjetar – rekao jesi, ali to se ne čuje; uradio jesi, potrošio energiju, imetak i vrijeme, pred Boga dolaziš, a nemaš šta pokazati, jer ništa nisi uradio u ime Njega.

Kada uplaćujemo ratu za kredit, da li pišemo adresu i broj računa primaoca ili samo napišemo iznos, pa dajemo uplatnicu bankaru u amanet? Ne napišemo li primaoca, kada prođe određeno vrijeme, poštar donosi opomenu: niste uplatili dogovoreni iznos, zato morate platiti odštetu. Naravno, nije

nam drago, ali prihvatamo. Šta je sa djelima, šta je sa Allahom, zašto Njega ne uzimamo u obzir?

Bismilla je do te mjere suštinska pojava, da je čak ukoliko zakoljemo životinju bez Bismille – zabranjeno jesti njeno meso. Ovo nam ukazuje da u životu vjernika svaka stvar, svaki pokret, svaki udisaj i svaki obrok mora imati cilj, a cilj je svakako u ime Allaha, na putu Allaha, s voljom Allaha.

U predaji se kaže: "Ne zaboravite Bismillu, pa čak ni kada želite napisati stih pjesme." Također se govori i o veličini nagrade onome koji nauči dijete da prvi put kaže Bismillu.

Ukoliko nije dovoljno objašnjen značaj Bismille i njena potreba u našim životima, ukazujem da je Bismilla zaštitni znak vjernika, tako da sve njegove radnje moraju imati začin, miris, ukus i boju Božijega u sebi. U hadisima možemo naići na savjet da svaki posao trebamo činiti s Bismillom, pa čak i prilikom objedovanja kada želimo početi jesti drugu vrstu hrane trebamo ponoviti Bismillu.

Hazreti Ibrahim, a.s., kaže: *Zaista su moj namaz i ibadeti i život i smrt posvećeni Allahu, Gospodaru svjetova*.[2]

Kao što svaki proizvod nosi obilježje tvornice i proizvođača, kao što svaka javna i kulturna ustanova ili nevladina organizacija moraju imati svoje ime i logo po kojima su prepoznatljive, kao što svaka država ima svoj grb i zastavu, tako su zastava i grb vjernika muslimana riječi *Bismillahi*. U predajama primjećujemo da se za ljude koji smatraju da Bismillu ne treba učiti na početku sure, tj. tvrde da

[2] *El-En'am*, 162.

ona nije dio sure, kaže: “Ukrali su najčasniji ajet Kur'ana.”

Od Hazreti Sadika se prenosi da je rekao: “Bismilla je kruna sura.” Jedina sura u Kur'anu koja ne počinje Bismillom je sura *Tevba*, čije drugo ime je i *Beraat*. Hazreti Alija objašnjava da je razlog tome činjenica što je Bismilla riječ sigurnosti i milosti, a objava odricanja od nevjernika i idolopoklonika ne odgovara milosti i ljubavi.

- Bismilla je pokazatelj božanske linije i monoteističkog smjera.
- Bismilla je moto monoteizma, a spominjanje drugih, pored Božijeg imena, u ovom kontekstu je moto nevjerstva. Kada se primijeti da je u avion ušao miš, bez obzira što je avion dobio dozvolu za polijetanje, ipak će se svi morati iskrcati, sve se stvari izbaciti. Zašto? Iz jednostavnog razloga jer se može dogoditi da miš pregrize neki važan vod, kao što je vod komunikacijskog uređaja kojim pilot održava vezu sa tornjem, što bi vodilo nesreći.
- Bismilla je tajna opstanka i trajnosti, usljed toga – sve što nema božansku liniju osuđeno je na propast.
- Bismilla je tajna ljubavi prema Bogu i oslanjanja na Njega. Zato volimo Onog koji je Svemilostan i Milostiv, počinjimo poslove oslanjanjem na Njega, jer spominjanje Njegovog imena povod je privlačenja milosti.
- Bismilla je ključ izlaska iz začaranog kruga zvanog oholost, putem izjavljivanja nemoći pred pragom Božijim.
- Bismilla je prvi korak na stazi robovanja Allahu.

- Bismilla uzrokuje bijeg šejtana. Čovjek koji se nalazi u Božijoj blizini ne potpada pod uticaj šejtana. (Pas ne laje na ukućane, niti ih grize, on napada jedino nepoznate, strance. Potrudimo se da dobijemo status ukućana kuće Božije.)
- Bismilla djelima daje svetost, a našem ahiretskom računu pokriće.
- Bismilla je zikr, drugim riječima mi govorimo: "Bože, nisam Te zaboravio".
- Bismilla je svjedok naših namjera, drugim riječima: "Bože, Ti si mi cilj, a ne ljudi, popularnost ili strasti."
- Hazreti Rida je rekao: "Bismilla je bliže najvećem imenu Božijem, nego što je zjenica oka bionjači."
- *Bismillahir-rahmanir-rahim* na početku svake sure je zapravo ključ koji daje do znanja da je ono što se nalazi u suri spušteno od strane izvora Istine i da je odraz milosti Božije.
- *Bismillahir-rahmanir-rahim* na početku Knjige znači da se uputa može dogoditi jedino uz pomoć i volju Uzvišenog Allaha.
- Bismilla predstavlja riječi kojima počinje Božiji razgovor sa ljudima i čovjekov razgovor sa Allahom.
- *Er-rahman*, *Er-rahim*; milost Božija – s obzirom da je Bit Allahova – vječna je kao i Bit.
- Spominjanje *milosti* kroz različite oblike ukazuje na trajnost Božije milosti. *Er-rahman Er-rahim*; ovo je veoma, veoma važno primiti k znanju: od stotinu, štaviše od hiljadu imena, Allah sebe na početku sure, na početku svega imenuje imenima mi-

losti, općenite i posebne. Zar to nije dovoljno da shvatimo da je postojanje utemeljeno na milosti?
- Postoji mogućnost da to što su početne riječi Kur'ana *rahman* i *rahim* ukazuje da je Kur'an očitovanje, odraz Božije milosti, isto kao što su i samo stvaranje i slanje poslanika odraz Božije dobrote i milosti.

يس. وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ. إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ. عَلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ

1. *Ja-Sin.*

2. *Tako Mi Kur'ana mudroga,*

3. *ti si poslanik, doista*

4. *na Putu pravome.*

Težišta

- Kako se u predajama može naći, Jasin je ime Poslanikovo,[3] tako da se i u nekim dovama Božija milost traži spominjanjem ovog časnog Muhammedovog imena.
- Riječ *hakim* možemo razumjeti u značenju "onoga koji posjeduje mudrost" ili pak u značenju "stamen, čvrst", kao što je na početku sure *Hud* re-

[3] Komentar *Madžma'u-l-bejan*.

čeno: *Uhkimet ajatuhu*, tj. kur'anski ajeti su postojani.

- Pravi put nije poput običnog, koji kada se pređe dovodi do nekog odredišta. Na Pravom putu, onoliko koliko se njim krećemo, toliko stižemo samo do jednog dijela odredišta. Kao što je slučaj sa sticanjem znanja, koliko napredujemo – u toj smo mjeri stekli znanje.
- Nasuprot brojnim optužbama i klevetama upućenim na adresu Poslanika (da je pjesnik, čarobnjak, magičar, luđak) Uzvišeni – zaklinjući se mudrim Kur'anom – potvrđuje Poslanikovo poslanstvo.
- Bog nema potrebe da se zaklinje, prema tome, tajna upotrebe kur'anskih zakletvi je u tome da se nešto naglasi, potvrdi kao istinito, kao veliko i značajno.

Poruke

- U Kur'anu nema mjesta za neistinu, već je cijeli Kur'an čvrst, mudar i postojan. (*Tako Mi Kur'ana mudrog*)
- To što se Bog zaklinje Kur'anom, ukazuje na njegovu svetost i veličinu, dakle riječi *Tako Mi Kur'ana mudroga* možemo razumjeti u značenju: Kur'an je veličanstvena i sveta knjiga i s njom se zaklinje Uzvišeni Allah.
- Neophodno je u trenucima napada i optužbi pružiti pozitivnu i učinkovitu potporu. (*Ti si poslanik, doista*)
- Ljudi koji su se posvetili Allahu u povijesti nisu nikad bili sami, oni su u skupini sa ostalim pos-

lanicima (*ti si poslanik, doista*), drugim riječima, Muhammedovo poslanstvo je i nastavak i pečat toka koji se naziva *nubuvvet*.

- Put poslanikā je Božiji put. U suri *Hud* čitamo: *Gospodar je moj, zbilja, na Pravom putu*, a u ovoj suri čitamo: *ti si ... na Putu pravome*, dakle, Pravi put jeste put Allaha i Poslanika.
- Za uspjeh su potrebne tri stvari: potpun i precizan plan (*Tako Mi Kur'ana mudroga*), izvršitelj i obaviješten vođa (*ti si poslanik*) te jasan put i metoda (*na Putu pravome*).
- Temelji vjerovanja i ideologije moraju biti postojani i stabilni. Allah je mudar (*zbilja je Allah silan i mudar – El-Bekare*, 209) i Kur'an je mudar (*Tako Mi Kur'ana mudroga*), a i Poslanik je učitelj mudrosti (*i da ih Knjizi, i Mudrosti nauči – Ali 'Imran*, 164)

U potrazi za Pravim putem

Koji je put, Pravi put? Moguće je da svako, sa svojim ukusom i izborom, pa čak i ako slijedi zabludu i šejtanske poticaje, svoj put smatra pravim putem. Međutim, koji je put zbilja Pravi?

Ispravan put je put ispravne religije koju moramo prepoznati i spoznati. Upravo kao što vlasnik kuće može tačnije i bolje od drugih dati adresu svoje kuće, tako i Stvoritelj bolje od drugih ukazuje na Pravi put. Drugi nas hoće i žele zarad vlastitih želja, iz lične koristi, dok nas Bog hoće zarad nas samih, radi naše lične koristi.

Drugi su skloni zaboravu, greškama, podložni su strastima i prohtjevima, tako da je moguće da put koji nam pokazuju bude neispravan i pogrešan, dok kod Allaha ne postoji greška, zaborav, strast.

Pravi put treba i spoznati, a i preći. Kako god, ne treba s njega skrenuti i sići, naprotiv – treba i druge na njega pozvati.

Izbor Pravog puta tiče se misli i ideja, kao i djelovanja i riječi.

Pravi put treba pronaći i u pitanjima privatnog i u pitanjima društvenog života.

Kretanje iz krajnosti u krajnost predstavlja silazak sa Pravog puta, pa makar se to ticalo i ibadeta, jer i ibadet ima svoje mjere i granice.

Islam ukazuje na Pravi put po svakom pitanju, počevši od načina pomaganja nemoćnima, visine glasa u namazu, koliko i kako jesti, kako se i zašto oblačiti, kako i zašto se vezati za ljude i Dunjaluk, kako i koliko kažnjavati, do koje mjere i da li se treba svetiti protivnicima vjere. U svim životnim stvarima propisuje se srednji put, dakle, traži se da se ne ide iz krajnosti u krajnost.

U Kur'anu i predajama postoje brojni primjeri u kojima se pozivamo na pridržavanje modela umjerenosti i uravnoteženosti, a data nam je opomena da se čuvamo odlazaka u krajnost. Obratite pažnju na sljedeće primjere:

- Poslanik ima univerzalno poslanstvo *Poslanik je i vjerovjesnik bio* (*Merjem*, 54) kao što poziva i svoju porodicu *i svojoj je porodici namaz naređivao*. (*Merjem*, 55)
- Islam preporučuje namaz – koji predstavlja vezu sa Stvoriteljem (*Obavljajte namaz*), kao što prepo-

ručuje zekat – koji predstavlja odnos sa ljudima (*Dajite zekat*).

- Pozvani smo da se čuvamo prilika u kojima bi iz ljubavi mogli svjedočiti neistinito (*Radi Allaha pravedno svjedočite, makar to bilo i na vašu štetu – En-Nisa*, 135), kao što se traži da nas neprijateljstvo ne udalji od pravednosti (*Neka vas mržnja ne navede pa da nepravedni budete – El-Maide*, 8).
- Vjernici i odbijaju (*spram nevjernika su žestoki*), kao što i privlače (*i među sobom samilosni – El-Feth*, 29).
- Potrebno je vjerovanje i srčano uvjerenje (*vjeruju*), kao što je neophodno i dobro djelo (*dobra djela čine*).
- Potrebne su i suze i dova i traženje uspjeha od Boga (*Gospodaru naš! Daj nam strpljenje – Bekare*, 250), kao što su potrebni istrajnost, strpljivost te podnošenje teškoća (*dvadeset strpljivih nadvladat će dvije stotine – El-Enfal*, 65).
- Islam potvrđuje pravo vlasništva i raspolaganja vlastitim imetkom: “Ljudi imaju vlast nad svojim imetkom.” – hadis. Međutim, u isto vrijeme ne prihvata mogućnost da se drugima nanosi šteta: “Zabranjeno je nanositi štetu i prihvatati nanošenje štete.” – hadis.
- Islam nije vjera jedne dimenzije koja je usredsređena samo na jedan aspekt, a druge će zaboraviti, već u svakom poslu preporučuje ravnotežu i umjerenost.

تَنزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ لِتُنذِرَ قَوْمًا مَّا أُنذِرَ آبَاؤُهُمْ فَهُمْ غَافِلُونَ

5. *po objavi Silnoga, Milostivoga,*
6. *da opomeneš narod čiji preci opomenuti nisu bili, pa su nemarni!*

Težišta

- Allah je prema protivnicima Silan, a prema prijateljima Milostiv. (*Silnoga, Milostivoga*)
- Izvori objave Kur'ana su moć, silnost i milost, zato onaj ko se prihvati Kur'ana zapravo stiže do moći i milosti (*po objavi Silnoga, Milostivoga*).
- Spuštanje Nebeskih knjiga pokazatelj je Božije milosti (*po objavi Silnoga, Milostivoga*)
- Spuštanje Nebeske knjige pokazatelj je Božije moći (*po objavi Silnoga, Milostivoga*). Objavio je Knjigu koja je takva da niko ne može donijeti čak nijedan odlomak koji bi mogao biti ravan njenim ajetima.
- Ukoliko poreknete ajete ove Knjige, suprotstavljate se nepobjedivoj Božijoj moći (*Silnoga*), a ukoliko se pak pokorite, bit ćete napojeni njegovom Milošću (*Milostivoga*).
- Kur'anske opomene temelje se na milosti i silnosti (...*Silnoga, Milostivoga, da opomeneš*).

- Temelj na kojem treba da se obavlja i gradi opomena i pozivanje jeste kur'anski nauk (...*Silnoga, Milostivoga, da opomeneš*).
- Opomena je jedan od načina pozivanja s kojim se oni koji pozivaju vjeri trebaju upoznati (*da opomeneš narod*).
- Opomena i otrežnjenje ljudi jedan je od poslaničkih ciljeva (*da opomeneš narod*).
- Opomena i otrežnjenje ljudi (*da opomeneš narod čiji preci opomenuti nisu bili, pa su nemarni*) jedan je od Božijih zakona, bez obzira što će i pored toga biti onih koji su nemarni.

Opomena i podsjećanje

Od svega što je vezano međusobnom naklonošću, čovjekova naklonost i ljubav prema sebi vjerovatno je najjača. Zahvaljujući upravo ovoj značajki, čovjek veliki dio svoga imetka ulaže na polju zadovoljavanja svojih potreba i ličnoga osiguranja, kao i osiguranja onoga što ulazi njegov posjed. Proračun za naoružanje, zdravstveni programi, sigurnosni sistemi, izgradnja jakih stambenih objekata koji odolijevaju zemljotresima, posebna odjeća, bunkeri, blindirani automobili, atomska skloništa, policijske patrole, lični čuvari, dio su programa koji je usmjeren ka tome da se vodi briga o čovjekovom tijelu, kako bi bilo sačuvano od svih vrsta prijetnji. Međutim, prijetnje koje ugrožavaju čovjeka i njegov položaj ne svode se samo na navedeno, njihov je broj znatno veći. Što je opasnost veća, važnija i

dugotrajnija, upozorenje vezano za nju mora biti ozbiljnije i trajnije.

Pored ovoga, postoji cijela mreža nevidljivih opasnosti koje vrebaju čovjeka kao što su neznanje, zaborav, nemar, nehat, poraz, neprincipijelnost, neuravnotežene želje i pobude, Iblisovi nagovori posredstvom ljudi i džina sa šejtanskim osobinama. Najbolju opomenu čovjeku nude poslanici. Zašto? Zbog toga što naučni i tehnološki napredak niti može niti će uspjeti spriječiti neznanje, zaborav, nemar, strasti, naklonosti i sugestije šejtana.

Priđemo li ovom razumno, vidjet ćemo da se ovog načela treba pridržavati. Naprimjer, organizira se karavan od hiljadu automobila koji treba preći nekoliko hiljada kilometara. Organizatori ukažu učesnicima da bi trebali pripremiti razne potrepštine, kao što su rezervne gume, svjećice, gorivo, lanci, alat, prva pomoć i slično. Onaj kome ne bude trebalo ništa od toga ima sreće, stiže do cilja, samo što je imao viška prtljaga koji mu nije zatrebao. Međutim, šta će biti s onim koji se oglušio o upute i nije ponio sa sobom nikakvo pomagalo, nikakvog alata? Čime će on popraviti kvar, zamijeniti probušenu gumu i slično? Golim rukama to ne može. Razum dolazi do zaključka da je bolje biti predostrožan i ponijeti ono što su organizatori predložili. Vratimo se našoj temi.

Uzvišeni Stvoritelj je uputio čovjeka na put u vezi sa kojim mu posredstvom poslanikā šalje stalne opomene. Ukazuje mu da će nakon što umre, morati odgovarati, biti ili kažnjen ili nagrađen. Udaljenost koju moraš preći je opasna, krajnje opasna, te upravo zbog toga moraš ponijeti što više

prtljaga i potrepština. Poslanici nam ukazuju: ne smijete sa sobom nositi zabranjenu robu, morate strogo voditi računa o brzini kretanja, morate slušati opomene i savjete bogobojaznih učenjaka.

Kada ljudi čuju ove upute, s obzirom na odgovor, dijele se na dvije skupine. Jedna skupina namazom održava vezu sa Gospodarom, zekatom i milostinjom čuva vezu sa ljudima, sa nemoćnima, čuvaju se grijeha kao i sticanja haram-zalogaja, noseći na taj način bogobojazno svoju poputninu.

Druga skupina, puna sebe, uz sarkazam se utapa u strast i porive, nije ih briga za vjeru u Boga, proživljenje, ne izvršavaju svoje obaveze prema drugima, gaze tuđa prava, žive u nemaru i nehatu, čak i po pitanju planova i zavjera njihovih neprijatelja.

Pogledajmo šta se dešava na kraju života. Na toj tački onima koji su skrenuli s puta i kojima je bilo svejedno, možemo reći: čak da proživljenje, Sudnji dan, poravnanje računa i knjiga djela uopće ne postoje, ljudi koji su bili svjesni Boga, koji su dnevno odvajali po nekoliko minuta za namaz, nekoliko dana godišnje postili, ako su bili imućni i sposobni otišli jednom na Hadždž – nisu imali nikakve štete. Primjer za ovu skupinu su vozači iz spomenutog karavana, koji su na put ponijeli i alat i prvu pomoć, ali im to na putu nije zatrebalo.

Međutim, ukoliko stvarno postoji Sudnji dan, šta će tada oni što su skrenuli sa staze? Oni što nisu obavljali namaz, ni postili, ni davali zekat, ni obavili Hadždž, oni koji su došli praznih ruku pred Boga, šta će oni činiti, kakvo će oni opravdanje iznijeti?

Dakle, razum i zdrav pogled na svijet nam kaže i nalaže: razumni ljudi svijeta, radi odbrane i suprotstavljanja mogućem neprijatelju pripremaju jaku vojsku te odvajaju za taj cilj posebna sredstva. Ukoliko ne bude rata, vojna im opremljenost i sposobnost svakako ne šteti. Ali, u slučaju da im odbrana zatreba – a oni ne budu spremni, šta tada? Rezultat u takvim okolnostima je poražavajući.

Upravo iz ovog razloga, opomena je jedna od najvažnijih poslaničkih obaveza. Uzvišeni Gospodar nijednom narodu nije uskratio opomenu, podsjećanje, upute, savjete koje su donosili Njegovi miljenici.

Dakle, potrebno je ozbiljno uzeti u obzir opomene koje su Božiji poslanici donijeli ljudima vezano za bliske i daleke prepreke i opasnosti.

۞

لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَى أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

7. *A već se obistinila Riječ za većinu njih, zato neće vjerovati.*

إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَعْنَاقِهِمْ أَغْلاَلاً فَهِيَ إِلَى الأَذْقَانِ فَهُم مُّقْمَحُونَ

8. *Mi smo ih doista učinili poput onih na čije vratove smo lance stavili do podbradaka – pa su glava uzdignutih!*

Težišta

- Riječ *ezkan* je množina riječi *zukn* koja dolazi u značenju brade, a *mukmehun* dolazi od izraza *ku-muhu-l-be'ir* u značenju devinog podizanja glave, kada odbija vodu koja joj se daje. Tako i neki ljudi kada im se predoči istina glavu podižu uvis, te zbog oholosti nisu spremni pokoriti joj se.
- Pod *stavljanjem okova na vratove* misli se na onosvjetsku kaznu, koja se spominje u 71. ajetu sure *Mu'min*: *kad okovi budu na vratovima njihovim, i lanci, a oni vučeni*. Možda su ovi okovi ovaploćenje njihovog iskrivljenog vjerovanja, koje je poput teških okova obujmilo njihove vratove. Između ostalog, obaveza poslanikā jeste otvaranje i raskidanje ovih okova tako što će iz religije ukloniti sujevjerja i izmišljotine. Činjenica je da poslanici nastoje osloboditi ljude okova, ali neki ljudi ni po koju cijenu ne žele da ih se oslobodi.
- Riječju *kawl*, tj. *govor* kako se može vidjeti iz 13. ajeta sure *Sedžde*: *ali istinita je Moja riječ:* "*Napunit ću, zaista, Džehennem džinima i ljudima zajedno*", misli se na Božiju zapovijed o kazni koja čeka one koji slijede šejtana.

Poruke

- Većina ljudi koji su nemarni i u nehaju provode život zauzimaju negativan stav na poziv upućen od strane poslanikā. (*pa su nemarni, a već se obistinila Riječ za većinu njih*)

- To što se većina suprotstavlja istini ne treba poražavajuće djelovati na one koji je slijede. (*za većinu njih, zato neće vjerovati*)
- Gaflet, tj. nemar je pogodno tlo za nastajanje nevjerstva. (*pa su nemarni, zato neće vjerovati*)
- Iako je u ajetu rečeno da Allah stavlja okove na vratove nevjernika, ipak su oni sami pripremili teren za to. (*...zato neće vjerovati. Mi smo ih doista učinili poput onih na čije vratove smo lance stavili*)
- Oni što dižu glave pred pozivom poslanika, biti će poniženi poput robova. (*lance stavili do njihovih podbradaka*)
- Čovjek bez Boga je jednostran, ograničen i osuđen na propast. (*lance stavili do njihovih podbradaka – pa su glava uzdignutih*)

وَجَعَلْنَا مِن بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لاَ يُبْصِرُونَ

9. *I učinili smo ih poput onih ispred kojih smo pregradu i iza kojih smo pregradu stavili, pa smo ih zastrli – zato ne vide oni!*

Težišta

- Iako je Kur'an postojan i poučava nas mudrostima, iako je Poslanikovo poslanstvo neupitno, iako

je put vjere Pravi put, iako je Bog silan i milostiv, ipak većina ljudi – zato što su nemarni, bez imana, podložni sujevjerjima – odakle god da se kreću udarit će u zid, u branu, zalutat će i dospjeti u bezizlazje.

- Inadžije i svojeglavi ljudi u ovim ajetima su veoma detaljno opisani:

a. Prvo, oni su *gafili*, tj. nemarni, i upravo zbog toga neće ni da vjeruju;

b. Drugo, sujevjerje ih je sputalo, te zbog toga poput deve kojoj se nudi voda koja je simbol vjere i istine, kada osjete istinu uobraženo dižu glave u znak negodovanja i tako su upleteni u vlastitu mrežu neprihvatanja. Ispred i iza njih te sa njihovih strana su zidovi i brane, a na očima im koprena pa ništa ne vide.

- Moguće je da se riječima *ispred kojih smo pregradu stavili* ukazuje na čovjekove želje daleko u budućnosti, a riječima *iza kojih smo pregradu stavili* misli na zanemarivanje prekršaja iz prošlosti, jer ovo dvoje – grijesi iz prošlosti te zamišljanje budućnosti i oslanjanje na ono što se još nije dogodilo – najveća su zapreka da čovjek gleda svojim očima, očima realnosti i mogućnosti. Takav se čovjek gubi u rascjepu između dva nepostojanja. Ono što jeste to je sada, to je trenutak, on se zasniva na iskustvu iz prošlosti, i na taj način omogućava nam korak u budućnost. Međutim, izbacimo li iz života učenje na iskustvu, istisnemo li stvarnost, mogućnosti i uvjete u kojima živimo, poraz je neizbježan.

- U ovim se ajetima spominju dvije velike kazne, radi dva velika odstupanja. Kao posljedica *gafleta* dobivaju se okovi, a kao posljedica nevjerovanja

dobiva se odvojenost od stvarnosti, tj. niču zidovi koji sprječavaju da se bilo šta vidi onakvim kakvo jeste. Koliko je bitno vidjeti stvarnost ukazuje nam i dova koju je učio Poslanik: “Bože moj, predoči nam stvari onakvima kakve jesu”.

- Uzvišeni je zarad upute čovjeku naredio da posmatra i putuje, *unutar sebe i po obzorjima*. Nažalost, čovjek koji poriče Boga, s jedne strane, vlastitim djelima stavlja sebi okove koji sprječavaju da pogleda u sebe, kao što svojim nedjelima izgrađuje zidove oko sebe, tako da ne može posmatrati obzorja, tj. svijet.

Poruke

- Nemarni, bez vjere niti uzimaju pouku iz prošlosti, niti im mudžize i dokazi koje se nalaze pred njima mogu pomoći. Stotine svjetala, stotine znakova, a oni su ipak pošli stranputicom, bacaju se u propast pa će dobiti ono što su sami zaslužili.
- Nevjernik je u bezizlazju. Mora i biti. Svako mora imati oslonac, svako mora imati podlogu za izgradnju vlastite sreće, ali sreće koja je predočena i objašnjena, dakle nije riječ o nečemu što moramo izmišljati, već je riječ o uklapanju u već određene datosti i ulijevanju u već postojeće kalupe.
- Čovjek koji poriče Boga, ima ograničen prostor za djelovanje: *ispred kojih i iza kojih smo pregradu metnuli i na oči im koprenu stavili*. Drugim riječima, takav čovjek je sam, izabravši za oslonac i smjer kretanja ograničeni i nesigurni Dunjaluk, sebe osudio na ograničenost i nesigurnost.

- Čovjek koji poriče Boga ima ograničen pogled i površno analizira, jer je materija na koju se oslanja površni i najniži segment, ona je slučajni odraz suštinskoga u Kreaciji. (*Zato oni ne vide*.)
- Ukoliko na razum i fitret padne sloj prašine, onda razum ili uopće ne može pokazati zbilju ili je pak prikazuje izobličeno. (*Zato oni ne vide*.)

وَسَوَاء عَلَيْهِمْ أَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لاَ يُؤْمِنُونَ

10. *I svejedno je njima – opominjao ih ili ne opominjao ti – oni neće vjerovati*.

إِنَّمَا تُنذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَن بِالْغَيْبِ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ

11. *Ti ćeš opomenuti samo onoga koji Opomenu slijedi i koji se Milostivoga boji, iako Ga ne vidi! Takvog obraduj oprostom i nagradom plemenitom!*

Težišta

- Pogledamo li i druge ajete vidimo da se riječju *zikr* misli na Kur'an. Naprimjer, u 9. ajetu sure

Hidžr kaže se: *Doista Mi Zikr (Kur'an) objavljujemo, i doista, Mi ga čuvamo!*

- Skupina nevjernika i idolopoklonika jednostavno nije za uputiti, tako da je opomena koju im poslanici donose neučinkovita. O nevjernicima se u 6. ajetu sure *Bekare* kaže: *Doista je svejedno onima koji ne vjeruju – opominjao ih ti ili ne opominjao – oni neće vjerovati*. Dok se u 193. ajetu sure *A'raf* o idolopoklonicima kaže: *svejedno vam je molili ih ili šutjeli!*

- Riječima *koji se Milostivoga boji, iako Ga ne vidi* se misli ili na strah od Boga u sebi, ili na strah kada smo na usamljenim mjestima daleko od tuđih pogleda, ili pak na strah od suđenja na Sudnjem danu, što spada u onostrane, tj. skrivene stvari. U svakom slučaju, kada se spomene strah od Boga, neispravno je pomisliti kako je Bog Koji je Gospodar svjetova strašan i srdit, te jedva čeka da nekoga kazni, jer smo napomenuli da je On, s druge strane, milostiv, lijep, plemenit, oprašta, Onaj koji milosti daje prednost nad srdžbom. U ovakvim nam se slučajevima zapravo ukazuje da nas kada pogledamo na sebe i na svoja djela, kada se sjetimo da ćemo polagati račun, treba obuzeti strah, strah od neizvjesnosti, strah od toga da li ćemo moći pokazati djela koja smo učinili u ime Allaha. Zapravo, ovim iskazujemo strah od zakona koji je uspostavio pravedni Allah, a ne od milostivog Allaha. Postoji divna, mudra i poučna izreka: "Bog će ti oprostiti sve, ali priroda neće ništa". Niz kur'anskih ajeta ukazuju upravo na ovaj Božiji zakon. Priroda, to su zapravo Božiji zakoni koji nikoga ne zaobilaze, djeluju na svakoga ko se nađe unutar njihovog

okvira, bez razlike. Onome ko shvati ovaj univerzalni zakon kvalitet života bit će znatno unaprijeđen, a između ostalog bit će sačuvan i od svake vrste sujevjerja.

Poruke

- Čovjek koji je napustio put korištenja spoznajnih moći, ne pada pod uticaj opomene i znakova, njegovo je srce poput kamena, a kamen ništa u sebe ne prima.
- Prvi korak u odgojnom procesu je prihvatanje i ostvarivanje veze sa onim koji treba da se odgoji, u suprotnom, odgajatelj ne može ništa učiniti.
- Nije isto i ne treba miješati upotpunjavanje dokaza govorom sa padanjem ljudi pod uticaj govora. Dakle, bez obzira što jedna skupina nije pala pod uticaj govora, poslanik ipak mora ispuniti rečeno, tj. upotpuniti dokaz protiv njih. Drugim riječima, on će govoriti i opomenuti ih, te tako oni ne mogu imati nikakvog izgovora pred Bogom.
- Kur'an je poticaj na zikr, zato je njegovo slijeđenje podsjećanje na zaboravljeno, te buđenje usnulih fitreta.
- Sveobuhvatna Božija milost ne treba biti razlog da nemamo straha.
- Znak pravoga imana, tj. vjerovanja, i pravoga straha od Boga jeste strah u osami, u skrivenosti.
- Kod vjernika se pred Bogom javlja strah pomiješan sa poštovanjem – strahopoštovanje. Naravno, kada je riječ o Bogu Milosnom tada nema mjesta

strahu, već je stvar u tome što vjernik pogledavši u malenkost svojih djela, s jedne strane, te u moć i prodornost volje Uzvišenog i njegovih nepromjenjivih i neumoljivih zakona s druge, osjeća strahopoštovanje i zebnju. Poznavajući Božiji zakon i činjenicu da svako djelo ima svoje plodove, vjernika obuzima strah od djelotvornosti i tačnosti Božijih zakona.

- Neophodno je istovremeno imati i strah i nadu. U riječima *i koji se Milostivoga boji*, strah i milost stoje jedno uz drugo. Hazreti Sadik kaže: "Nećete biti vjernici sve dok u vama ne bude bilo nade i straha. A nećete imati nadu i strah sve dok ne budete radili za ono čemu se nadate i u skladu sa onim od čega strahujete."

Čovjek, da bi ovo ostvario, mora steći svijest o sebi i Bogu. Svijest o sebi u smislu da je sam siromašno, ovisno i bez volje Božije bezvrijedno biće, da sve što ima od dobra dolazi od Allaha, a da je sve što ga zadesi od zla od njega samog. S druge strane, potrebno je da oblikuje sliku o Bogu, tj. da zna da je On nužno biće, stvoritelj, vladar i odgajatelj ljudi, da od Njegove volje zavisi da li će nas biti ili neće. On nam daje sve, počevši od samoga postojanja, i opstojanja do onog što nas okružuje i što nam začinjava život. Dakle, s jedne strane posmatram sebe i vidim da od sebe nemam ništa drugo do grijeh, nemar, uvrede, neispunjena obećanja i u takvim okolnostima obuzimaju me strah i nemir. S druge strane, znam da me kazniti ili nagraditi treba Allah, a On je Milostiv, Samilostan, Plemenit. Kod Njega milost prednjači pred srdžbom, i to mi ulijeva mir, spokoj i nadu.

Svakako, ova stanja potiču čovjeka, tj. kada gledam sebe i kada sam zabrinut, trudim se da popunim nedostatke, da ne činim zla djela, da se spasim nemara. S druge strane, svijest o Bogu i Njegovoj dobroti budi u meni ljubav i naklonost prema Njemu, što me potiče na djela koja me približavaju Voljenom. Sasvim je prirodno da ne bježimo od onoga što volimo i da ne hrlimo ka onome od čega strepimo.

- Važno je u nutrini, kada si sam, imati strah od Boga, mnogo važnije nego li pred ljudima i samo naizgled.
- Praviti se da te je strah Boga, to se ne uzima u obzir i ne prihvata. U predaji stoji da će oni koji su se na Ovom svijetu hvalili vjerom u Boga i nadom u Njegovo postojanje, biti pitani: “Pa kada ste već vjerovali u Boga, zašto svoju vjeru niste djelima dokazali?”
- Opomene poslanikā korisne su za one ljude koji znaju slušati, tj. koji imaju uho koje čuje i srce koje prima.
- Obaveza poslanikā je opomena, kao i davanje nade i dobrih vijesti. Iz ovoga učimo, zahvaljujući tome što nam je Poslanik najbolji primjer, da se svi oni koji žele vjeru širiti, trebaju i držati njegovog primjera.
- Čovjek koji zaslužuje da bude obradovan vijestima o Džennetu jeste onaj koji pada pod uticaj, tj. onaj koji prima opomenu poslanikā i koji slijedi upute.
- Kur'an, to je knjiga podsjećanja, prisjećanja i liječenja gafleta.
- Rezultat slijeđenja Zikra je strah od Boga.

إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَى وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُبِينٍ

12. *Mi ćemo doista oživiti mrtve, i Mi pišemo sve što su pripremili, i tragove njihove! I sve smo Mi pobrojali u Vodiču Jasnome.*

Težišta

- Ono što čovjek radi unosi se u knjigu njegovih djela, koja će mu biti data na Sudnjem danu, da čita iz nje. Tako, obratimo li pažnju na Kur'an uviđamo da se u njemu spominju tri vrste knjiga:

a. lična knjiga (*čitaj svoju knjigu – El-Isra*, 14).
b. knjiga ummeta (*svaki ummet bit će pozvan knjizi svojoj – El-Džasije*, 28).
c. opća knjiga (*svaku stvar uveli smo u Knjigu jasnu*; kao i: *u Ploči čuvanoj –El-Burudž*, 22.)

- Riječ *imam*, tj. vođa u Kur'anu se koristi i za knjigu (*a i prije Kur'ana knjiga Musaova, koja je vođa i milost bila – Hud*, 17), a također, i za ljude (*Učinit ću da ljudima vođa budeš ti*; *Bekare*, 124)
- Većina komentatora za riječi *vodič jasni*, smatra da se odnose na *Levhi mahfuz* (*Ploču čuvanu*), koji se u Kur'anu još naziva *Ummu-l-kitab* (*Glavna knjiga – Ez-Zuhruf*, 4), zbog toga što ova knjiga sve zna, tj. u njoj je sve spomenuto, i sve postojeće se

zapravo upravlja po onome što u njoj stoji. Ona se naziva imam, tj. vodič.

Poruke

- Kada se govori sa onima koji imaju iskriv-ljeno vjerovanje i koji poriču istinu, tj. sa kafirima, treba govoriti odrješito i jasno. (*Mi ćemo doista oživjeti mrtve*)
- Svi umrli na Sudnjem danu biti će proživljeni. (*oživjeti mrtve*) Svakako, onaj koji ih proživljava je Allah, koji je *el-hajju-l-kajjum*.
- Knjiga čovjekovih djela je otvorena čak i nakon smrti sve do Sudnjeg dana. (*i Mi pišemo ... i tragove njihove*)
- Ne bilježe se samo djela, već i tragovi tih djela, i sve će se to uzeti u obzir na Sudnjem danu. (*i Mi pišemo sve što su pripremili, i tragove njihove*). Bez obzira da li je riječ o dobrim tragovima i posljedicama, kao što su zadužbine, milostinja i poučavanje znanju drugih ljudi ili da je riječ o lošim posljedicama, kao što su posljedice pokretanja ustanova u kojima se širi grijeh.
- Izvještaj naših djela stiže prije nas na Sudnji dan. (*pripremili*)
- Na Sudnjem danu “trgujemo” s Bogom.
- Čovjek nije odgovoran samo za djela, već odgovara i za posljedice djela.
- Sistem za obračun naših djela i tragova je beskrajno precizan i sveobuhvatan. (*I sve smo Mi pobrojali*)

- Sve što postoji nalazi se pod budnim okom posmatrača, sve što se dogodi, sve što se uradi, sve što se kaže, svaka se promjena bilježi. (*I sve smo Mi pobrojali*).

Bilježenje tragova

Kur'an kaže: *Mi pišemo sve što su pripremili, i tragove njihove*, drugim riječima, ne samo da se bilježe djela robova, već se i tragovi i posljedice koje slijede za djelima, također, bilježe. Navedimo jedan primjer iz života da vidimo zašto je potrebno bilježiti tragove.

Zamislite salu, koju je rezervisala jedna porodica da bi se u njoj održalo svadbeno veselje. Svi su veseli. Svi opušteno sjede, razgovaraju. Djeca razdragano trčkaraju između nizova stolova. Konobari donose hranu. Iznenada, svjetlo se gasi. Salom se razliježe vriska uplašene djece. Na sve strane čuje se zveket razbijenih tanjira, koji ispadaju iz ruku užurbanih konobara. Džeparoši koriste gužvu. Svečanost je upropaštena. Sokovi su proliveni po košuljama, haljinama. Organizatori su postiđeni. Mnogi u ljutnji odlaze. Sve ovo i niz drugih stvari, posljedica je jednostavnog isključivanja glavnog osiguača od strane jednog neodgojenog čovjeka. Nakon ovog događaja, kada policija privede prestupnika, da li će ga optužiti samo za to što je isključio struju ili će spisak prekršaja biti dosta duži?

Međutim, posljedice ne moraju biti samo loše i nepovoljne. Evo i pozitivnog primjera, ali, primjer

neće biti djelo, nego riječi. Zašto riječi? Zato da bismo što bolje sebi predstavili činjenicu da u okvir naših djela ulaze i riječi. U ovom primjeru napravit ćemo paralelu između dva historijska događaja. U jednom vremenu Asija izgovara riječi: “Ne ubij ga” (*El-Kasas*, 9) Ovim riječima ona postiže da bude sačuvan život djeteta koje je nađeno u košari, u rijeci Nil. Ovo dijete odrasta, postaje poslanik, koji je mnogo toga učinio za ljudski rod, između ostalog je izbavio i Izraelce iz faraonovih kandži. Iste riječi, u drugo vrijeme i na drugom mjestu izgovara jedan od Jusufove braće, kada su htjeli ubiti dječaka Jusufa, tj. brata kojeg je njihov babo najviše volio. Jedan brat povika: “Nemojte ga ubiti!” (*Jusuf*, 10). Jedna riječ spašava život dječaku, koji kasnije postaje poslanik, u državi dobiva visoki položaj povjerenika za prehrambene zalihe te na taj način spašava ljude od nedaće koja je nastupila. Upravo o ovome govore riječi: *Mi pišemo sve što su pripremili, i tragove njihove*.

✸

وَاضْرِبْ لَهُم مَّثَلاً أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءهَا الْمُرْسَلُونَ

13. *I primjer stanovnika sela im navedi, kad su im poslanici došli,*

Težišta

- Ovaj i sljedećih sedamnaest ajeta govore o sudbini jednog broja poslanika koji su bili zaduženi za uputu ljudi iz svoga kraja.
- U komentarima Kur'ana navodi se da se pod *selom* spomenutom u ovom ajetu misli na oblast Antakija koja je spadala u okvir Rimske imperije, a danas je riječ o turskom trgovačkom gradu.
- Iz ovih 18 ajeta može se razumjeti da su stanovnici ovog grada bili idolopoklonici, a poslanici su ih pozivali u monoteizam i borbu protiv idolopokloništva. Nije loše napomenuti da ovdje nije došlo do greške, tj. u ajetu se spominje riječ *karjeh*, što znači selo, a zapravo je riječ o gradu. U Kur'anu se mjesto u kojem vlada nepravda, idolopokloništvo i duhovna neprosvijetljenost naziva selom, pa makar sa zemljopisnog aspekta bila riječ o velegradu. S druge strane, mjesto gdje vlada produhovljenost naziva se gradom pa makar bila riječ o seocetu prema zemljopisnim mjerilima.

Poruke

- Jedna od obaveza poslanikā jeste podsjećanje na sudbinu onih koji su živjeli u prethodnim vremenima. (*I navedi...*)
- Povijest prethodnih naraštaja najbolja je lekcija za one koji dolaze. Ova metoda, tj. objašnjavanje sudbine ljudi iz prošlosti dobar je povod da oni koji su zastranili uzmu pouku i da se zamisle nad svo-

jom sudbinom, a za vjernike je dobar moralni podstrek. (*I navedi...*)
- Čovjek koji odgaja i koji širi vjeru mora poznavati povijest i koristiti se njom. (*I navedi...*)
- Društvom vladaju stanoviti zakoni i načela na osnovu kojih se može predvidjeti sudbina ljudi i društva. Tačno je da su Božiji zakoni i principi univerzalni, nepokolebljivi, i da se ne mijenjaju u zavisnosti od različitosti naroda, pojedinaca, vremena, mjesta. (*I primjer im navedi...*)
- Najbolji primjer jeste živi primjer koji se zbilja dogodio, a ne izmišljeni primjeri. (*I primjer stanovnika sela im navedi...*)
- U prenošenju priča, tj. događaja, bitne su pouke i poruke, a ne sela i gradovi, imena i rase, jezici i broj stanovništva. (*stanovnika sela*)
- Poslanici su išli ljudima, nisu čekali da ljudi dođu njima. (*kad su im poslanici došli*)

إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ فَقَالُوا إِنَّا إِلَيْكُم مُّرْسَلُونَ قَالُوا مَا أَنتُمْ إِلاَّ بَشَرٌ مِّثْلُنَا وَمَا أَنزَلَ الرَّحْمن مِن شَيْءٍ إِنْ أَنتُمْ إِلاَّ تَكْذِبُونَ قَالُوا رَبُّنَا يَعْلَمُ إِنَّا إِلَيْكُمْ لَمُرْسَلُونَ وَمَا عَلَيْنَا إِلاَّ الْبَلاَغُ الْمُبِينُ

14. *kad smo im dvojicu poslanika poslali, pa su ih u laž utjerali, pa smo trećim pojačali: "Mi smo vam doista poslani!" – oni su rekli!*

15. *“Niste drugo vi osim ljudi kao i mi”– rekoše oni! – “Svemilosni objavio ništa nije, vi sa-mo lažete!”*
16. *“Gospodar naš zbilja zna da smo mi vama poslani doista!”– rekoše poslanici –*
17. *“i naše nije drugo do da jasno obznanimo!”*

Težišta

- Neki ljudi vjeruju u Boga, ali ne vjeruju u poslanike, već govore: “Bog nam je dao razum tako da nemamo potrebe za Objavom”. Ovakvo vjerovanje je ustanovljeno na neispravnoj spoznaji o Bogu, o čemu se u 91. ajetu sure *En‘am* kaže: *A oni ne poznaju Allaha kako Mu dolikuje kad govore: “Allah nijednom čovjeku ništa objavio nije!”*”

Poruke

- Nekada poziv u istinu i preporučivanje dobra, a odvraćanje od zla treba obaviti grupno. (*kad smo im dvojicu poslanika poslali, ... pa smo trećim pojačali*)
- Tvrdoglavost je neizlječiva bolest, u takvom stanju čak se i poslanici poriču. (*pa su ih u laž utjerali*)

- Kada vas neko porekne i utjeruje u laž, ne prekidajte djelatnost i ne odričite se cilja. (*pa su ih u laž utjerali, pa smo trećim pojačali*)
- Nekada bi istovremeno nekoliko poslanikā bilo poslano istom narodu. (*dvojicu... trećim*)
- Broj onih koji šire vjeru zavisi od potreba društva. Kada se već širi i ističe dobro, onda je najznačajnija stvar rezultat, a da bi se stiglo do rezultata činioci koji mogu uticati na njega trebaju biti što brojniji. (*dvojicu ... poslali, ... pa smo trećim pojačali*)
- Ukoliko se rukovodi nekim projektom, pa se u toj oblasti neko obaveže određenom dužnošću, ne smijemo ga se odreći ili ga prepustiti samom sebi, već ga treba podržati, pomoći, pojačati. (*pa smo trećim pojačali*)
- Brojnost sposobnih i dobronamjernih pojedinaca razlog je uspjeha i časti. (*pa smo trećim pojačali*)
- Ljudi zaduženi za planiranje i oni koji su odgovorni za kulturni rad, trebaju uzeti u obzir negativan odziv. (*pa su ih u laž utjerali, pa smo trećim pojačali*)
- Pobjeda ili poniženje u rukama su Božijim, bez obzira što čovjek ili neka druga pojava igra ulogu spone i posrednika. (*pojačali*)
- Organizatori uvijek trebaju imati dodatne snage. (*trećim*)
- Nevjernici ne pridaju važnost ni svome razumu ni moći razmišljanja niti savršenstvima poslanikā, već sve što gledaju posmatraju površno, izvanjski. (*osim ljudi kao i mi*)
- Neki i pridržavanje propisa, poticanje na dobro i odvraćanje od zla smatraju protivnim Božijoj mi-

losti, pretpostavljajući da se značenje milosti ogleda u apsolutnim slobodama te raspuštenosti pojedinaca. (*Svemilosni objavio ništa nije*)
- Nasuprot poricanju i opovrgavanju koji dolaze od strane neprijatelja, srce treba smiriti sjećanjem na Allaha. (*Gospodar naš zna*)
- Dužnost poslanik ogleda se u jasnom dostavljanju, ali oni nisu odgovorni za uspjeh. (*i naše nije drugo do da jasno obznanimo*)
- Dostavljanje i pridobijanje moraju biti jasni i razjašnjavajući. (*jasno obznanimo*)

قَالُوا إِنَّا تَطَيَّرْنَا بِكُمْ لَئِن لَّمْ تَنتَهُوا لَنَرْجُمَنَّكُمْ وَلَيَمَسَّنَّكُم مِّنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ

18. *A oni rekoše: "Slutimo da nam s vama zla kob dolazi! Akoli ne prestanete vi, mi ćemo vas doista kamenovati, i od nas će vas patnja bolna snaći!"*

قَالُوا طَائِرُكُمْ مَعَكُمْ أَئِن ذُكِّرْتُم بَلْ أَنتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ

19. *"Vaša kob zla je s vama!" – odgovoriše oni. "Zar zbog toga što ste opomenuti? Ne! Ne-go ste vi narod koji pregoni!"*

Težišta

- Zla slutnja ili proricanje nesreće, predstavlja samo još jedno sujevjerje u širokoj ponudi ljudskih zabluda, koje datira od davnina, a njena široka rasprostranjenost i prihvaćenost vidljive su u moderno doba i na Istoku i na Zapadu. Skoro svako naselje ima nešto što smatra zlim znakom, zlim predskazanjem. U islamu je zla slutnja svrstana u mnogoboštvo, što se vidi jasno iz hadisa: "Zla slutnja je mnogoboštvo."[4] Ovim riječima ovakvo gledanje na događaje i sudbinu proglašeno je neispravnim. Zamjena za zlu slutnju je *tevekkul*, tj. oslanjanje i pouzdavanje, odnosno davanje vodeće uloge Bogu. U hadisu se kaže: "Nadoknada ili zamjena za zle slutnje je tevekkul."[5]
- Zla slutnja ima svoje nepovoljne učinke. Iako je samo umišljaj i stanje psihe, ipak ona dovodi do sumnjičavosti, podozrenja, zastoja u poslovima, stvara osjećanje niže vrijednosti. Najgori oblik zlih slutnji je onaj usmjeren prema svetinjama i Božijim ugodnicima.

S obzirom da nam je najbolji uzor Poslanik, s.a.v.a., pogledajmo šta je u povijesnim hronikama njegovog časnog i uzoritog života zabilježeno o zlim slutnjama: " Poslanik je zaista volio dobar predznak, a nije volio gledanje u zle predznake i nalagao bi ljudima da kada vide nešto što im je neprijatno i što ubrajaju u loš predznak kažu:

[4] *Biharu-l-envar*, svezak 55, str. 322.
[5] *Kafi*, svezak 8, str. 198.

‘Bože, samo Ti daješ dobro, i samo Ti odbijaš zlo, i nema moći i nema snage osim u Tebe.’”

Ove njegove riječi objašnjavaju hadis iz prethodne tačke u kojem se kaže da je zamjena za zlu slutnju tevekkul, tj. oslanjanje na Božiju moć. S obzirom da mi dobrano krojimo svoje mentalno, psihičko i duševno stanje, treba nam biti jasno da smo, između ostalog, mi ti koji utičemo na to da li će nešto za nas biti zloslutno ili ne. Za potvrdu ovog stava dovoljne su riječi hazreti Sadika: “Loš predznak zavisi od tvog prihvatanja, ukoliko ga smatraš slabim – biće slab; ukoliko ga smatraš jakim – biće jak; ukoliko ga uopće ne prihvatiš – od njega neće biti ništa.”

Poruke

- Na svaki neispravan i zabluđujući govor treba hrabro i jasno odgovoriti (*“Slutimo da nam s vama zla kob dolazi!... “Vaša kob zla je s vama!” – odgovoriše oni.*)
- Poricanje, tj. dovođenje u laž (*pa su ih u laž utjerali*), ponižavajuće optužbe (*Slutimo da nam s vama zla kob dolazi*), prijetnje (*mi ćemo vas doista kamenovati*) predstavljaju nevjerničko oružje u borbi protiv istine.
- Zla slutnja je džahilijetski, tj. neznalački običaj i tradicija.
- Čovjek koji ne živi logično, oslanja se na sujevjerja i ona njim upravljaju. Živjeti logično znači, kao prvo, imati u vidu da u svijetu vlada zakon

uzroka i posljedice. Svaki uzrok i svaka posljedica dobivaju to ime i smatraju se karikom u ovom zakonu zahvaljujući tome što im Bog daje mogućnost da budu učinkoviti ili pak da padaju pod uticaj.

Uzvišeni ništa ne stvara kao zlo, sve je samo po sebi dobro, jedino u dodiru s nekim ili nečim, u dodiru koji nije prirodan, mogu se dogoditi zla i nesreće. S obzirom da većina ljudi nema ni volje ni namjere biti logična i iznalaziti prave veze i uzroke, uzroci se počinju izmišljati. Bez obzira da li smo vrijedni ili lijeni, vjernici ili nevjernici, svi volimo sami sebe i u namjeri da se zaštitimo pretjerujemo, nasjedamo na opsjene i pogrešne zaključke. Iako nas to možda toliko i ne dotiče, ipak gubimo iz vida da takav pristup zbilji itekako kvari sliku vjere i odnosa prema Bogu. Vjerujući u loš učinak nečega zapravo tome nečemu dajemo moć samom po sebi, što bi značilo da postoji Bog, ali i to nešto.

- Misaono zastranjenje je uvod za djelatno zastranjenje. (*Slutimo da nam s vama zla kob dolazi … mi ćemo vas doista kamenovati*)
- Nevjerstvo dovodi do tvrdokornosti, do bezosjećajnosti, čak i do činjenja nasilja prema Božijim poslanicima. (*mi ćemo vas doista kamenovati*)
- Zbog toga što nevjernici reagiraju na nelogičan način, dakle bez dokaza pobijaju poziv poslanikā, odmah nakon toga koriste prijetnje. (*mi ćemo vas doista kamenovati*)
- Posao poslanikā je da probude ljudsku učmalu svijest, da ljudima otvore puteve znanja, da im ukažu i uprave ih prema čistom i zdravom fitretu. (*Zar zbog toga što ste opomenuti*)

- Postoje različiti primjeri izlaska iz granica normalnog, a neki od njih su i tvrdoglavost, taština, praviti se važan i činiti zlo. (*Nego ste vi narod koji pregoni!*)
- Korijen svih nesreća je zlobnost, izlazak iz granica, a ne vjerovanje u Boga i poslanike. (*Nego ste vi narod koji pregoni!*)

Zla slutnja, loš predznak

U ova smo dva ajeta čuli da se ponavlja jedna nova riječ (*Rekoše: "Slutimo..."* i *Rekoše: „Vaša zla slutnja...“*). *Tijereh* je riječ koja se odnosi na loš predznak koji spada u gatanje, što je svakako jedna vrsta sujevjerja.

Zla slutnja, loš predznak, loš predosjećaj, i ovima slični termini i praksa nemaju nikakve razumske osnove. U hadisima se nazivaju vrstom idolopokloništva, ili bolje rečeno, mnogoboštva – što je ogranak nevjerstva. Od časnog Poslanika se prenosi: "Nisu od nas oni što vode brigu o lošem predznaku i zlim slutnjama." (ليس منّا من تطيّر)

Zla slutnja je sredstvo zapadanja u jednu vrstu neurotičnih stanja, kada čovjek ispušta uzde svoga života iz ruku, predaje se beznađu i depresiji. Većinom od ove vrste bolesti pate ljudi koji zbog svojih slabosti nemaju hrabrosti da se suoče sa životom, oni se ne oslanjaju na Boga. U hadisu nam se poručuje da zle slutnje nadomjestimo oslanjanjem na Boga. Kada god nas opsjednu zle slutnje,

trebamo još više prionuti na taj posao i nastaviti ga. Naravno, ukoliko je riječ o dozvoljenom poslu.

Nasuprot zlim slutnjama stoji optimizam ili dobre slutnje koje uzrokuju buđenje nade i ohrabrenja i ovu vrstu optimizma Poslanik je volio.

Naglašeno je da je zla slutnja jedna vrsta sujevjerja, sujevjerja koje je – historijski gledano – veoma stara pojava. Ova pojava je i dan danas veoma prisutna, jer bez obzira što živimo u doba nauke i tehnoloških otkrića, ipak razina svijesti, tj. moralni um koji je zapostavljen ostaje da tapka u mjestu za pozitivističkim umom.

U suri *Ali Imran* u 181. ajetu možemo naići na riječi: *Allah je siromašan, a mi smo bogati*! koje skupina ljudi izgovara na Božiji poziv: *Ko je od vas ko će Allahu zajam dati, da bi mu Allah višestruku nagradu dao*, pa ti ljudi umjesto da ovaj poziv protumače kao bodrenje na odricanje od imetka u svrhu pomaganja ljudi, vrlo ishitreno donesoše zaključak: “Allah je siromašan, a mi smo bogati, jer On ima potrebu da mu mi damo zajam.”

Što se tiče sujevjerja, čak ni meleci nisu izostavljeni, pa ih neznalice nazivaju Božijim kćerima.

Ni ibadet nije ostao zaštićen od praznovjerja, tako vidimo da su idolopoklonici oko Kabe pljeskali rukama, zviždali i hodali obnaženih tijela: *Molitva njihova pored Hrama svodi se samo na zviždanje ili pljeskanje rukama* (*Enfal*, 35).

Čovječanstvo je kroz povijest zbog praznovjerja mnogo toga izgubilo, mnogo je porodica uništeno zbog toga što su iz praznovjerja zakopavane žive djevojčice.

Praznovjerje izrasta na tlu džahilijeta, neznanja, pogrešnih običaja i navika, nelogičnog načina razmišljanja naših predaka, lažne propagande, neizgrađenosti i naivnosti, udaljenosti od prosvijetljenih vjerskih učenjaka te nepostojanja oslonca na osnovu kojeg bi jačalo vjersko uvjerenje.

Jedna od dužnosti poslanikā upravo je razbijanje praznovjerja, koje čovjekovu misao sputa poput lanaca ili živog blata.

Ukoliko praznovjerje bude uneseno u vjeru onda to ulazi u oblast novotarija, što je korak ka kvarenju i uništavanju pravoga islama.

Kakva je naša obaveza?

Kada god naiđemo na neko pitanje, misao, ideju, stav, prijedlog, običaj ili naviku, trebamo ih usporediti s Kur'anom, sunnetom, pomoću učenih, moralnih i bogobojaznih znalaca.

U hadisu koji se prenosi od Poslanika, s.a.v.a., s obzirom da se još za njegova života pojavio velik broj lažnih hadisa, savjetuje nam se: “Kada do vas dođe hadis koji se prenosi od mene, uporedite ga sa Kur'anom i razumom, pa ukoliko im ne bude odgovarao – odbacite ga!”

Kur'an nam poručuje da se klonimo besmislica. (*i koji ono što ih se ne tiče izbjegavaju – El-Mu'minun*, 3)

Čujete li pohvalu koja je neumjesna i lažna, reagujte, upravo kao što je Poslanik odgovorio kada se na dan smrti njegovog dvogodišnjeg sina Ibra-

hima dogodilo i pomračenje Sunca. On poziva ljude da se okupe u džamiji, odlazi na minber i poručuje: “Čujem da se priča kako se Sunce pomračilo zbog smrti moga sina Ibrahima. Znajte da su Sunce i Mjesec znakovi Božije moći koji se kreću putanjama koje im je Allah odredio i ni zbog čije smrti ili života ne mijenjaju svoj smjer.”

Posvetimo li se malo više pitanju sujevjerja, shvatit ćemo koliko ono nepovoljno djeluje na živote, porodice, imetak. Zapitajmo se: koliko se novca i vremena potroši na različite oblike sujevjerja, koliko je porodica uništeno zbog njega?

وَجَاء مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى قَالَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ

20. *I s kraja grada žurećI dođe čovjek neki i povika: “O moj narode! Slijedite poslanike!*

اتَّبِعُوا مَن لاَّ يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُم مُّهْتَدُونَ

21. *Slijedite one koji od vas ne traže nikakve nagrade, a na Pravoj Stazi su!*

Težišta

- U 13. ajetu se kaže da su poslanici bili selu, a u ovom ajetu se spominje *medine*, tj. grad. Može se reći da se sa kur'anskog stanovišta grad ili selo određuju u odnosu na stanje duhovnosti i vjerovanja. Tako, grad čiji su stanovnici nevjernici jeste selo, a selo čiji su stanovnici vjernici je grad, čak i da se jedan vjernik u njemu nađe takvo mjesto je razvijeno i postaje gradom.

Poruke

- Biti daleko od središta grada ne znači da si zaostao i nekulturan. (*I s kraja grada žureći dođe čovjek neki*)
- Zalaganje i borba se za istinu nemaju granica i područja. (*I s kraja grada žureći dođe čovjek neki*)
- Nekada čovjek sam treba započeti s djelovanjem. (*I s kraja grada žureći dođe čovjek neki*) U ovom kontekstu se od hazreti Alija prenosi izreka: “Ne plašite se činjenice da na Pravom putu nema mnogo putnika.”
- Da bi se zaštitila istina, udaljenost ne treba da predstavlja prepreku. (*I s kraja grada*)
- Čovjeku koji je pristalica istine poticaj su želja i žar, a položaj i zvanje nisu potrebni. (*I s kraja grada žureći dođe čovjek neki*)
- Ukoliko vidimo da su ugroženi životi ljudi koji rade u ime Allaha, moramo hitro da se uključimo djelovanje na njihovom spašavanju. (*I s kraja grada žureći dođe čovjek neki*)

- Poslanici su imali svoje brižne i poletne zaštitnike. (*I s kraja grada žureći dođe čovjek neki*)
- Vjernik teži da ljudi budu upućeni i uživa u tome, a boli ga kada su u zabludi. (*O moj narode*)
- Razbiti tišinu i glasno povikati u okruženju u kojem se griješi, jeste potez koji Allah hvali. (*i povika: "O moj narode*)
- Podržavanje istine mora biti žustro, brzo, logično, osjećajno. (*žureći... O moj narode... a na Pravoj Stazi su*)
- Iskrenost u pozivanju jedan je od uvjeta uspješnog privlačenja ljudi. (*Slijedite one koji od vas ne traže nikakve nagrade*) Ljudi koji se zalažu za istinu i pozivaju ljude ka istini, ne bi smjeli uzimati od ljudi nadoknadu za to.
- Čovjek koji želi upućivati i sam bi trebao biti upućen. (*Slijedite ... a na Pravoj Stazi su*)
- Treba slijediti učenjaka koji nema materijalističkih težnji. (*Slijedite one koji od vas ne traže nikakve nagrade*)

Pozivanje na dobro i odvraćanje od zla

Pozivanje na dobro:
- pokazatelj je ljubavi prema vjeri,
- pokazatelj je čovjekove ljubavi prema ljudima,
- pokazatelj je čovjekove dobronamjernosti i težnje ka zdravom društvu,
- pokazatelj je da čovjek voli u ime Boga i odriče se u ime Boga,
- pokazatelj je slobode u društvu,

- pokazatelj je veza među ljudima,
- pokazatelj je budnog fitreta,
- pokazatelj je brige o prisustvu obaveznog i brisanju zabranjenog,
- pokazatelj je napretka i blagostanja u društvu, a društvo u kojem toga nema je mrtvo, njegovi članovi nisu ništa drugo do beživotna tijela,
- jamac je provođenja naređenog, a odvraćanje od zla jamac je napuštanja svih zabranjenih stvari,
- predstavlja bodrenje dobročinitelja u društvu,
- predstavlja obavijest i opomenu neznalicama.
- čuva granice ljudskih prava.

Odvraćanje od zla čini gorkim osjećaj zadovoljstva prestupnika.

Naređivanje dobra i odvraćanje od zla:

- poticaj su i zapreka, koji pomažu normalnom i uspješnom kretanju i usmjeravanju društva,
- predstavljaju temelj na kojem roditelji odgajaju djecu,
- uzrokuju da se ljudi bez volje odobrovolje i dobiju podstrek za kretanje,
- čovjeka čine aktivnim sudionikom života,
- predstavljaju visok položaj i pravo koje Allah daje vjernicima da bi međusobno ispravljali ponašanje,
- uvećavaju takvaluk kod određenih pojedinaca,
- pomažu procvatu društva, odnosno čuvanju društva od propasti,
- pokazatelji su brige za vjeru, osjećaja odgovornosti i saosjećanja, kao što putnik u čamcu ne može ni pomisliti da se ako ispod svog sjedišta buši rupu to ne tiče drugih; i te kako ih se tiče,

- predstavljaju jedan oblik duhovne prepreke širenju grijeha i nedjela.
- predstavljaju oblik društvene discipline, jer zapravo ograničavaju lične prohtjeve u korist društvenog napretka, drugim riječima, predstavljaju kontroliranje bezobzirnih pojedinaca.
- pokazatelj su rasta, što vidimo iz pitanja Luta, a.s., upućenog skupini grješnika, da li među njima postoji neko ko je odrastao, ko je napredan, da bi spriječio nedjela. (*Hud*, 78)
- rješavaju unutarnja društvena pitanja, a to je priprema za zdrav stav prema vanjskim prijetnjama. Da bismo shvatili sav značaj i veličinu naređivanja dobra i odvraćanja od zla, dovoljna je činjenica to što su ih vjerski učenjaci svrstali i u načela vjere, gledajući aspekt srčane povezanosti s odvratnošću prema grijehu, a istovremeno i u njene ogranke s obzirom da spadaju u red farzova.

Šehid Sani kaže: “Postoji toliko ajeta i hadisa o naređivanju dobra i odvraćanju od zla da je to uzbunjujuće.”

Kada bi skupina moćnih i taštih ljudi, koji širom svijeta unesrećuju milione nedužnih, čineći najveće grijehe i provodeći najcrnji teror, vidjela sebe, tj. čula ili možda poslušala sve ono što se o njoj izriče u protestima širom svijeta, nikada se ne bi odvažila da čini to što čini. Međutim, međunarodno tijelo šutke prelazi preko nedjela. Otupjelost svjetskih masa dovela je do toga da obijesni ni zbog najvećih zala ne osjećaju nikakvu opasnost.

Ukoliko jedna fabrika ili proizvodno odjeljenje imaju potrebu za redovnim pregledom i provjerom stanja uređaja, i ljudsko društvo također ima potrebu da ga redovno "pregledaju" vjerski, prosvijetljeni ljudi.

U predaji možemo čuti: "Najbolji ti je prijatelj onaj koji ti se suprotstavi kada želiš pogriješiti, a najgori onaj koji te ne opomene." Hazreti Sadik kaže: "Najbolji prijatelj mi je onaj koji mi 'pokloni' moj nedostatak."

Također, u predaji nam se ukazuje da vjernik uvijek vodi brigu o svojim djelima, drugim riječima – stalno se obračunava sa sobom.

Kada bismo iznutra bili svjesni sebe i svoga ponašanja, i kada bi drugi izvana motrili naše ponašanje, a kada bi vlast širila istinske vrijednosti i sprječavala zlo i nemoral, to bi bila slika najboljeg naroda.

Kur'an nam u suri *Ali Imran* u 110. ajetu daje do znanja: *Vi ste najbolja zajednica koja se ikad među svijetom pojavila, vi dobro da se čini zapovijedate, a zlo da se radi zabranjujete, i u Allaha vjerujete.*

وَمَا لِي لاَ أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ أَأَتَّخِذُ مِن دُونِهِ آلِهَةً
إِن يُرِدْنِ الرَّحْمَن بِضُرٍّ لاَّ تُغْنِ عَنِّي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا وَلاَ يُنقِذُونِ إِنِّي
إِذًا لَّفِي ضَلاَلٍ مُّبِينٍ إِنِّي آمَنتُ بِرَبِّكُمْ فَاسْمَعُونِ قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ
قَالَ يَا لَيْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونَ بِمَا غَفَرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ

22. *Zašto da ja ne robujem Onome Koji stvori me, a k Njemu ćete se vi vratiti!*

23. *Zar da ja osim Njega prihvaćam druga božanstva, ako Svemilosni hoće da mene zlo sna-đe, zagovaranje njihovo ništa mi koristiti neće, i ona me neće izbaviti,*

24. *i ja bih tada doista bio u očitoj zabludi!*

25. *Ja zbilja vjerujem u Gospodara vašega, pa čujte mene!"*

26. *Rečeno je: "Uđi u Džennet! – a on reče: "Kamo sreće da moj narod znade,*

27. *da je meni moj Gospodar oprostio i od počašćenih me učinio!"*

Težišta

- Iz predaja se može saznati da je čovjek koji je došao u Antakiju da bi pružio podršku Božijim poslanicima bio Habib Nedžar, koji se naziva i domaćin *Ja-Sina* (*Sahibe Ja-Sin*), na ovom je putu postao šehid, i svrstava se u red vjernika iz faraonove porodice, koji je ustao braniti Musa, a.s.
- Grad Antakija je, kao što smo već naglasili turski grad, koji je pored Jerusalima, drugi veoma važan grad u hrišćanskoj povijesti.

Poruke

- Ljudi koji se ne pokore Bogu i ne prihvate činjenicu da su Njegovi robovi, osuđeni su od strane njihove savjesti. (*Zašto da ja ne robujem*)
- Jedan od načina naređivanja dobra i odvraćanja od zla jeste da se čovjek obrati samome sebi. (*Zašto da ja ne robujem*)
- Ono što treba biti kritikovano jeste udaljenost od Boga, idolopoklonstvo, a ne vjerovanje u jednog Boga koje izvire iz ljudske prirode. (*Zašto da ja ne robujem Onome Koji stvori me*)
- Jedan od načina da se drugi pozovu jeste objasniti svoja logična uvjerenja. (*Zašto da ja ne robujem Onome Koji stvori me*)
- Jedna od suština i razloga ibadeta jeste zahvala Vlasniku blagodati. (*Onome Koji stvori me*)
- Kada je čovjek svjestan početka i proživljenja ta svijest biva temelj izgradnje tevhida i robovanja, zbog toga što se može obožavati samo Onaj u čijim rukama je stvaranje i vlasništvo. (*Onome Koji stvori me, a k Njemu ćete se vi vratiti*)
- Smrt nije kraj života, već predstavlja povratak Bogu. (*a k Njemu ćete se vi vratiti*)
- Poređenje spada u najbolje metode poučavanja. Bog me je stvorio, a kipovi mi ni najmanje ne koriste. (*Onome Koji stvori me... zagovaranje njihovo ništa mi koristiti neće*)
- Ništa mimo Boga nema ni najmanje moći. (*osim Njega ... ništa mi koristiti neće, i ona me neće izbaviti*)

- Teškoće na koje čovjek nailazi u životu, spadaju u Božiju volju i u okviru su Njegove milosti. (*ako Svemilosni hoće da mene zlo snađe*)
- Da bi se privukla pažnja i da bi se uputilo prema Bogu dovoljno je živo predočiti neki teški uvjet ili nešto izvanredno. (*ako Svemilosni hoće da mene zlo snađe*)
- Da ne bismo povrijedili osjećanja drugih, navedimo sebe kao primjer. (*ako Svemilosni hoće da mene zlo snađe*)
- Nekada zalutalost nije rezultat nekog nepoznatog razloga, već je razlog sasvim jasan i dojmljiv. (*i ja bih tada doista bio u očitoj zabludi*)
- Kao odgovor na zabludu potreban je jasan i otvoren poziv.
- Najbolji način da se pozove u vjeru jeste djelo. (*Ja zbilja vjerujem u Gospodara*)
- Šehadet na putu zaštite nebeskih predvodnika ima dugu povijest. (*Rečeno je: "Uđi u Džennet!*)
- Između šehadeta i Dženneta nema razmaka. (*Rečeno je: "Uđi u Džennet!*)
- Ljudi predani Bogu čak i nakon smrti razmišljaju o uputi ljudi. (*Kamo sreće da moj narod znade*)
- Šehadet je povod za oprost grijeha. (*da je meni moj Gospodar oprostio*)
- Prvo dolazi oprost, a zatim čast. (*da je meni moj Gospodar oprostio i od počašćenih me učinio*)

وَمَآ أَنزَلۡنَا عَلَىٰ قَوۡمِهِۦ مِنۢ بَعۡدِهِۦ مِن جُندٖ مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَمَا كُنَّا مُنزِلِينَ إِن كَانَتۡ إِلَّا صَيۡحَةٗ وَٰحِدَةٗ فَإِذَا هُمۡ خَٰمِدُونَ

28. *A protiv naroda njegova nakon njega Mi nismo poslali vojsku s neba, niti smo to poslali ikada.*
29. *Samo bî jedan strašan krik i oni – odjednom mrtvi!*

Težišta

- U nekoliko prethodnih ajeta spomenut je primjer čovjeka koji je sam izišao da štiti Božije izaslanike i na tom je putu pao kao šehid. Ova dva ajeta ukazuju nam na propast tvrdoglavih nevjernika, koji su porekli poslanike i ubili ovog, Bogu predanog čovjeka.

- Riječ *hamid* dolazi od riječi koja znači gašenje plamena vatre, a ovdje upućuje na propast i smrt.

Poruke

- Meleci su donositelji Božije srdžbe ili milosti, da li će sići ili neće u rukama je Božijim. (*Mi nismo poslali vojsku s neba*)
- Nemojmo biti nemarni, Božija srdžba je iznenadna. (*samo bî jedan strašan krik*)
- Nekada bi zbog prolijevanja krvi jednog nedužnog vjernika i jednoga borca na Božijem putu i putu vjere, bio uništen cio jedan narod. (*i oni – odjednom mrtvi*) Svakako, oni su pored poricanja i ubistva jednog vjernika, ubili i nekoliko poslanikā.
- Moćni, koji su koliko jučer mučili i ubijali dobre ljude, sutradan su bili i sami uništeni. (*samo bî jedan strašan krik i oni – odjednom mrtvi*)
- Božijom voljom bi najednom nestale i utihnule sve buke i galame. (*i oni – odjednom mrtvi*)

يَا حَسْرَةً عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِم مِّن رَّسُولٍ إِلاَّ كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِؤُون

30. *O gubitka za robove! Nijedan poslanik im došao nije, a da mu nisu se rugali!*

Poruke

- Čovjek, ukoliko se zauzme za istinu, može postati njen promicatelj i slijedeći poslanike ostvariti svoju sreću, (*i od počašćenih me učinio*). Svojom

tvrdoglavošću i opiranjem privlači srdžbu Božiju. (*O gubitka za robove*)
- Nema veće bijede i zla od toga da čovjek zbog svoje tvrdoglavosti pred sobom zatvori kapiju Upute.
- Obaviještenost o gorkim i nemilim povijesnim događajima čovjeka čini svjesnim i budi ga iz učmalosti. (*O gubitka za robove! ... a da mu nisu se rugali*)
- Ruganje poslanicima i njihovo ismijavanje bila je stalna praksa u povijesti nevjerstva. (*a da mu nisu se rugali*)
- Svi Božiji poslanici bili su meta nevjerničkog ruganja. (*Nijedan poslanik im došao nije*) Dakle, ljudi koji žele raditi za vjeru, koji žele druge upoznati s ljepotama vjere, koji žele drugim ljudima otvoriti oči, neka se ne opterećuju i ne žaloste mnogo zbog ismijavanja i prebacivanja.
- Ismijavanje poslanika za sobom povlači vječnu nesreću.

أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّنْ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ إِلَيْهِمْ لاَ يَرْجِعُونَ
وَإِن كُلٌّ لَّمَّا جَمِيعٌ لَّدَيْنَا مُحْضَرُونَ

31. *Zar ne znaju oni koliko smo Mi pokoljenja prije njih uništili, i da im se zbilja nisu vratili?!*

32. *I svi oni bit će zajedno pred Nas dovedeni!*

Težišta

- Riječ *karn* upotrebljava se i za dugo vremensko razdoblje, i za ljude koji žive u jednom vremenu.

Poruke

- Ljudi koji ne proučavaju povijest i ne uzimaju pouku iz sudbine prethodnih naraštaja su za svaku kritiku. (*Zar ne znaju*)
- Božiji zakon u povijesti je postojan i sudbine su slične jedne drugima, pa kada se vidi jedan događaj to može poslužiti kao primjer za neki drugi događaj.
- Prenošenje povijesnih činjenica je opomena prestupnicima i poticaj da se opamete te podstrek za ljude na putu istine.
- Ismijavanje poslanikā za sobom povlači propast.
- Kada stigne Božija srdžba i nastupi kazna, nema više povratka niti nadoknade, dakle, ne ispuštajmo tako olahko svoje prilike. (*i da im se zbilja nisu vratili*)
- Propast nevjernika ne znači kraj puta za njih, to je tek početak, ali početak kazne. (*bit će zajedno pred Nas dovedeni*)
- Svi ljudi će na Sudnjem danu biti odjednom okupljeni.

وَآيَةٌ لَّهُمُ الْأَرْضُ الْمَيْتَةُ أَحْيَيْنَاهَا وَأَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ

33. *A znak im je i zemlja mrtva! Mi je oživljavamo i iz nje sjemenje izvodimo pa ga oni jedu.*

Težišta

- U prethodnom ajetu rečeno je da će svi ljudi biti proživljeni i dovedeni pred Boga. Primjer proljeća i nicanja biljaka iz prethodno već zamrle zemlje u ovom ajetu ubraja se u dokaze proživljenja.
- Posebno je važno i učinkovito razmisliti o tome kako biljke kojima se mi ljudi hranimo, nakon što ih nije bilo, nakon što je zemlja bila u periodu obamrlosti, ipak izrastaju i stižu da zadovolje naše potrebe.

Poruke

- Svi umrli će biti proživljeni na Sudnjem danu, a njihovo proživljenje je poput nicanja biljki iz zemlje.
- Da bismo dokazali istinitost svojih riječi, potvrdimo ih iznoseći primjere.

- Najbolji dokaz za većinu ljudi jeste onaj koji je trajan, općenit, neporeciv, jednostavan i sveprisutan. (*A znak im je i zemlja*)
- Najbolji put za postizanje i učvršćivanje vjere u proživljenje jeste pažnja i posmatranje stvorenog svijeta oko nas.
- Život i smrt, proljeće i buđenje prirode, spadaju među važne dokaze Božije jednoće.
- Dobar dio čovjekove hrane čini ona biljnog porijekla; ukoliko se o biljkama više razmišlja, može se bolje spoznati Bog.

✹

وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِن نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ وَفَجَّرْنَا فِيهَا مِنْ الْعُيُونِ
لِيَأْكُلُوا مِن ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا يَشْكُرُونَ

34. *I po njoj smo stvorili bašče, palmike i vinograde, i učinili da po njoj provriju izvori,*

35. *da oni jedu plodove njegove i od onoga što su rukama privrijedili, zar neće biti zahvalni?*

Težišta

- U časnom Kur'anu, više od ostalog voća spominju se grožđe i hurme. Razlozi mogu biti različiti: hranjiva vrijednost, dostupnost, različitosti zrnevlja, to što je jedna voćka puna vode, a druga suha, ili

neki drugi razlozi koji u budućnosti tek treba da se otkriju.
- Riječi *nehil* (hurme) i *a'nab* (grožđe) su u množini, vjerovatno zbog mnogobrojnosti vrsta ovih dvaju voćaka. Zanimljivo je, također, što se kada je riječ o hurmi koristi naziv za hurminu palmu, tj. *nehil*, možda zbog toga što se ovo drvo u potpunosti može iskoristiti.

Poruke

- U ishrani prvo koristimo žitarice, pa tek onda voće. (*iz nje sjemenje izvodimo... po njoj smo stvorili bašče*)
- Stvaranje drveća i voćki prvenstveno je zarad ljudi. (*da oni jedu plodove njegove*)
- Obaveza čovjeka prema Božijim blagodatima jeste spoznaja i zahvalnost. (*zar neće biti zahvalni*)
- Proizvodnja različitih proizvoda na bazi voća prihvaćena je u Kur'anu. (*i od onoga što su rukama privrijedili*)
- Spominjanje blagodati uzrokuje da čovjek postane zahvalan.
- Nezahvalan čovjek zaslužuje da bude od Boga prekoren.

سُبْحَانَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنبِتُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ

36. *Slavljen neka je Onaj Koji je u parovima stvorio sve: ono što iz Zemlje niče, i u njima sa-mima, a i u onome što oni ne znaju!*

Težišta

- Jedna od kur'anskih naučnih mudžiza jeste objašnjenje postojanja parova u svemu stvorenom. U ovom ajetu spominju se parovi među biljkama, ljudima i onome što ljudi u trenutku objavljivanja Kur'ana nisu znali, a danas znaju, i svakako u onome što tek treba da se otkrije. Naprimjer, u ono vrijeme se znalo za to da hurma ima muški i ženski spol, međutim danas znamo da je zakon parnosti općenit.

Poruke

- Biti zahvalan znak je odraslosti, našega napretka, jer Bog nema potrebu za našom zahvalom. (*zar neće biti zahvalni ... Slavljen neka je Onaj*)

- Nemojmo zakon parnosti iz svijeta stvorenog prenositi i na Stvoritelja, On je Jedan i nema sličnog. (*Slavljen neka je Onaj Koji je u parovima stvorio sve*)
- Stvorenja i stvoreno znak su Božije moći, volje i mudrosti, a ne potrebe i zavisnosti.
- Nastanak zrna i sjemena proističe iz zakona parnosti.
- U svijetu postoje pojave čiji oblik i forma parnosti čovjeku još nisu jasni.

وَآيَةٌ لَّهُمْ اللَّيْلُ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُم مُّظْلِمُونَ وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَّهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ وَالْقَمَرَ قَدَّرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّى عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ لَا الشَّمْسُ يَنبَغِي لَهَا أَن تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

37. *A znak im je i noć! Od nje dan odvajamo Mi i tad – u mraku ostaju oni!*
38. *A i Sunce do svoga odredišta jezdi! To je odredba Silnoga, Sveznajućega!*
39. *I Mjesecu smo odredili mijene, pa se uvijek vraća kao stara savijena grana palmina!*
40. *Niti Sunce treba Mjesec dostići, niti noć dan pretići! I sve u svemiru plovi.*

Težišta

- Riječ *‘urdžun* koristi se za dio grane u grozdu palminih grana koji se veže za deblo, a koji nakon izvjesnog vremena dobija prepoznatljiv oblik mladog mjeseca. Nakon što mjesec prebrodi svojih 28 mijena ili položaja, pojavljuje se u obliku mladog mjeseca, blijede žute boje, koja neodoljivo podsjeća na suhi palmin prut.
- Iz ovih se ajeta uočava dokaz uređenosti i sklada u stvaranju, koji spada u red dokaza o postojanju Boga.
- Osim toga što usmjeravanje pažnje na kretanje Sunca, Mjeseca i ostalih nebeskih tijela pomaže da uočimo sklad i uređenost kretanja u nepreglednom prostranstvu, ovi ajeti su i poziv upućen čovjeku da se bavi astronomskim istraživanjima i otvaranje puta naučnicima.
- Primjećujemo da se u ovim ajetima ukazuje i na lunarni i na sunčev kalendar. Tačnost kretanja ova dva nebeska tijela je neupitna do te mjere da se vjekovima unaprijed čak i sekunde navode kao odrednica kada nastupa promjena stare i nove godine.
- Cijelo stvaranje je u pokretu, kako pojavnom, tako i suštinskom. Slike svemirskog kretanja ushićuju naučnike i potiču ih na strpljiva i pažljiva ispitivanja, što je razumnim ljudima dovoljno da zaključe da postoji neko ko je moćan da sve to stvori i održava.

Poruke

- Noć je jedan od znakova Božije moći i mudrosti. Također, čovjek dok ne izgubi nešto ne shvata vrijednost te stvari. Tek navečer, ljudi koji imaju vremena da razmišljaju, shvataju kolika je blagodat u Suncu. (*A znak im je i noć*)
- Jedan postojan program u toku cijele povijesti, bez i najmanjeg odstupanja i greške, pokazatelj je postojanja Mudrog i Sveznajućeg. (*To je odredba Silnoga, Sveznajućega*)
- Postojanje noći i dana nije slučajno dešavanje. (*Od nje dan odvajamo Mi*)
- Putanja Sunčevog i Mjesečevog kretanja određena je na takav način da jedno drugom ne stoje na putu, nema bojazni od sudara ili pada sistema. (*Niti Sunce treba Mjesec dostići, niti noć dan preteći*)
- I pored vjerovanja da je Sunce nepokretno, Kur'an časni još prije četrnaest stoljeća ukazuje da se Sunce kreće tačno određenom putanjom. (*A i Sunce do svoga odredišta jezdi*)
- U ustrojstvo koje vlada stvaranjem niko ne može unijeti pometnju. (*To je odredba Silnoga*)
- Poređenja koja Kur'an koristi nikada ne zastarijevaju, neodoljivo su lijepa i pitka. (*pa se uvijek vraća kao stara savijena grana palmina*)
- Sve se planete kreću svojim putanjama. (*I sve u svemiru plovi*) Kretanje planeta je veoma brzo (*plovi*).

وَآيَةٌ لَّهُمْ أَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ وَخَلَقْنَا لَهُم مِّن مِّثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ وَإِن نَّشَأْ نُغْرِقْهُمْ فَلَا صَرِيخَ لَهُمْ وَلَا هُمْ يُنقَذُونَ إِلَّا رَحْمَةً مِّنَّا وَمَتَاعًا إِلَى حِينٍ

41. *A znak im je što potomstvo njihovo u lađama krcatim nosimo,*
42. *i da za njih stvaramo, slične njima, one na kojima se prenose.*
43. *A ako Mi hoćemo, Mi njih i potopimo, i spasa im neće biti, niti će ih iko izbaviti,*
44. *osim samilost Naša, da bi uživali do roka nekoga!*

Težišta

- Posjedovanje lađa, životinja, prtljaga, robe u Kur'anu se navodi kao Božija blagodat. Ipak, u ovim se ajetima spominju kao sredstva za prijevoz kako bi čovjek Božiju blagodat mogao gledati i očima razuma i osjećanja. (*potomstvo njihovo u lađama krcatim nosimo*)
- Čak i danas, kada bi se obustavio morski saobraćaj, kada bi prestali ploviti tankeri s naftom, sa kontejnerima, žitom i ostalim veoma važnim životnim potrepštinama, nastala bi teške prilike. S druge

strane, trenutno je morski transport najjeftiniji oblik prijevoza velikih količina na velike udaljenosti.
- U prethodnoj skupini ajeta bilo je govora o nebeskim tijelima i planetama, u ovoj se skupini ajeta govori o kretanju brodova – postoji određena sličnost među ovim kretanjima.
- Čovjek ne smije dozvoliti da ga sposobnosti koje ima uzohole, jer je veoma ranjiv, a jedino pribježište jeste kod Allaha. I danas, pored svih zapanjujućih naučnih i tehnoloških otkrića, čovjek je ipak nemoćan kada su u pitanju prirodne prijetnje.

Poruke

- Uzvišeni Bog je stvorio vodu i dao joj takvu osobinu da brodovi koje čovjek pravi mogu po njoj ploviti i ovo spada u znakove Božije moći. (*A znak im*)
- Prijevozna sredstva koja spadaju u neophodnosti čovjekovog života predstavljaju posebnu Božiju blagodat i pokazatelj su Njegove dobrote i upravljanja stvorenim svijetom. (*za njih stvaramo, slične njima, one na kojima se prenose*)
- Bog je milostiv ali, također može biti i srdit, nemojmo se oholiti. (*A ako Mi hoćemo, Mi njih i potopimo*)
- Ukoliko se spusti Božija srdžba, nikome nema spasa, zato ne bismo trebali biti u potpunosti sigurni. (*Mi njih i potopimo, i spasa im neće biti, niti će ih iko izbaviti*)

- Nikada svoje spasenje nemojmo pripisivati materijalnim činiocima. (*osim samilost Naša*)
- Svakom je određeno vrijeme koliko će živjeti, život nam je ograničen. (*da bi uživali do roka nekoga*)

✹

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ وَمَا تَأْتِيهِم مِّنْ آيَةٍ مِّنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ

45. *A kad im se kaže: "Bojte se onoga što prije vas bī, i što će vas zadesiti, da biste pomilovani bili!"*

46. *A nije im došao nijedan znak od znakova njihova Gospodara, a da mu nisu okrenuli leđa!*

Težišta

- U prethodnim ajetima ukazuje se na blagodati Božije, koje su - ukoliko se obrati pažnja - svaka za sebe svjedok Božije moći, mudrosti i dobrote. U ovim ajetima se ukazuje da su neki ljudi toliko tvrdoglavi da ne samo da ne gledaju i ne uče lekciju iz znakova u svijetu u kojem žive, već ne slušaju ni savjete u kojima im se govori: "prođite se djela zbog kojih ćete imati loš kraj i ahiretsku kaznu, da

bi vam Allah oprostio ono što je prošlo i da bi vam se smilovao”.

Poruke

- Naređivanjem dobra treba zaokružiti i upotpuniti dokaz nad ljudima. (*A kad im se kaže: “Bojte se...”*)
- Takvaluk je tajna sticanja Božije milosti. (*A kad im se kaže: “Bojte se ... da biste pomilovani bili*)
- Da biste upotpunili dokaz trebate iznositi različite potvrde, ne treba se zadovoljiti jednim pokušajem i reći: “Za njega nema spasa, on je zalutao, gotovo je s njim”. (*nijedan znak od znakova njihova Gospodara*)
- Božijih znakova ima veoma, veoma mnogo. Međutim, ljudsko prihvatanje istih je veoma, veoma neznatno. Znak treba vidjeti i krenuti ka onome koji ga je ostavio, a ne okrenuti mu leđa.
- Inadžijama i nevjernicima, dakle onima koji su shvatili a poriču, ne vrijedi dati ni znak ni savjet. (*a da mu nisu okrenuli leđa*)

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ أَنفِقُوا مِمَّا رَزَقَكُمْ اللَّهُ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنُطْعِمُ مَن لَّوْ يَشَاء اللَّهُ أَطْعَمَهُ إِنْ أَنتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

47. *A kad im se kaže: “Dijelite od onoga čime vas je opskrbio Allah!”- oni koji ne vjeruju*

vele onima koji vjeruju: "Zar da mi hranimo onoga koga bi, da hoće, nahranio Allah?! Uistinu ste vi samo u očitoj zabludi!

Težišta

- Ljudi koji nemaju ispravan pogled na svijet, ili žele pobjeći od odgovornosti, ili žele svoje greške i propuste prebaciti na pleća drugih ljudi

a. nekad kažu da je kriv Bog, *da je Allah htio mi ne bismo bili idolopoklonici* (*El-En'am*, 148) ili pak kažu: *da je Milostivi htio ne bismo ih obožavali* (*Ez-Zuhruf*, 20)
b. nekad okrivljuju društvo – misle da nije bilo velikana oni bi bili vjernici: *da vas nije bilo, bili bismo vjernici (Sebe'*, 31)
c. nekad okrivljuju svoje pretke, govoreći: *Na ovome smo zatekli naše pretke* (*Zuhruf*, 22)
d. U gornjem ajetu kažu: "Da je sirotinji trebalo dati opskrbu, pa Bog bi im dao". Previdjeli su činjenicu da je odgovornost brige o siromašnim ljudima Bog stavio u dužnost bogatima.

Postavlja se pitanje zašto Allah nije opskrbio sirotinju, već ljudima naređuje da im udjeljuju?

U odgovoru kažemo da je čovjekov rast i razvoj u okrilju udjeljivanja, odricanja, ljubavi prema ljudima, saosjećanju sa njima, bliskosti, potpomaganju. Ukoliko bi svi ljudi bili ravnomjerno opskrblje-

ni, u tom slučaju ne bi ostao prostor za isticanje i pokazivanje ovih vrlina, niti prostor za strpljenje, ustezanje i zadovoljstvo lišenih.

Poruke

- Držanje u vidu činjenice da ono što je kod nas nije naš imetak već Božija opskrba, olakšava čovjeku da udjeljuje i odriče se. (*Dijelite od onoga čime vas je opskrbio Allah*)
- Nevjerstvo je razlog za ustezanje od udjeljivanja. (*oni koji ne vjeruju vele ...: "Zar da mi hranimo*)
- Nevjernik ismijava Božiju opskrbu. (*koga bi, da hoće, nahranio Allah*)
- Jedan od izgovora škrtih ljudi jeste Božija volja. (*da hoće, nahranio Allah*)
- Udjeljivanje je pokazatelj vjerovanja, zato što je napuštanje udjeljivanja jedna od nevjerničkih osobina. (*oni koji ne vjeruju vele ...: "Zar da mi hranimo*)
- Ovakav smjer čovjeka dovodi do tačke gdje mjesto vjerovanja i udjeljivanja zauzimaju tvrdičluk i nevjerstvo. (*Uistinu ste vi samo u očitoj zabludi*)

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ مَا يَنظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَا إِلَى أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ

48. *I još vele: "Kad će već ova prijetnja, ako istinu govorite!?"*

49. *Oni drugo ne čekaju osim povika jednoga koji će ih obuzeti dok se jedni s drugima budu svađali!*

50. *I ništa neće moći oporučiti, niti će se svojoj porodici vratiti.*

Poruke

- Nevjernici nemaju dokaz za nepostojanje Sudnjega dana. Postavljanjem pitanja: "Pa kada će već taj Sudnji dan?", oni se ismijavaju. (*Kad će već ova prijetnja, ako istinu govorite*)
- Neodređenost nastupanja nekog događaja, nije dokaz njegove nemogućnosti.
- Sudnji dan je za nevjernike prijetnja Allahova. (*ova prijetnja*)
- Nevjernici smatraju da su poslanici i vjernici lažovi. (*ako istinu govorite*)
- Sudnji dan dolazi iznenada, otkud sav ovaj nemar? (*osim povika jednoga*)

- Kada Sudnji dan nastupi, jezik gubi moć govora, noge nemaju kud pobjeći. (*I ništa neće moći oporučiti, niti će se svojoj porodici vratiti*)
- Sudnji dan nastupa nakon smrtonosnog glasa. (*osim povika jednoga*)
- Kraj Ovog svijeta i početak Sudnjeg dana desit će se dok se ljudi budu raspravljali. (*koji će ih obuzeti dok se jedni s drugima budu svađali*)
- Veze sa rodbinom i bližnjima, koji na Ovom svijetu teže materijalnoj koristi, nastupanjem Sudnjega dana će se prekinuti. (*niti će se svojoj porodici vratiti*)

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُم مِّنَ الْأَجْدَاثِ إِلَى رَبِّهِمْ يَنسِلُونَ قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَن بَعَثَنَا مِن مَّرْقَدِنَا هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَٰنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ إِن كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَّدَيْنَا مُحْضَرُونَ

51. *I u rog će se puhnuti, pa će oni iz svojih humki Gospodaru svome požuriti,*
52. *i reći: "Teško nama! Ko nas ovo oživi iz grobova naših?" "Ovo je ono što je Milostivi obećao, a poslanici su istinu rekli!"*
53. *Bit će samo povik jedan, i oni će biti svi pred Nas dovedeni!*

Težišta

- *Edždas* je množina riječi *džedes* u značenju mezara, *jensilun* od riječi *neselan* u značenju brzog odlaska, *merkad* od *rekad* u značenju mjesta za odmor, koje ovdje označava mezar.
- U Kur'anu se govori o dva puhanja u rog. Jedno puhanje označava kraj svijeta, drugo početak Sudnjeg dana. U ovom se ajetu misli na drugo puhanje, tj. proživljenje mrtvih.
- Dakle, za Boga ni usmrćivanje ni proživljenje nije teško. Jednim glasom svi umiru, jednim glasom svi bivaju proživljeni.
- Hazreti Bakir kaže da riječi*: Ovo je ono što je obećao Milostivi, poslanici su istinu govorili*, izgovara melek obraćajući se proživljenim ljudima.

Poruke

- Sudnji dan počinje jezivim glasom, koji će nastati puhanjem u rog. (*I u rog će se puhnuti, pa će oni iz svojih humki Gospodaru svome požuriti*)
- Proživljenje je tjelesno, iz grobova izlaze tijela. (*pa će oni iz svojih humki Gospodaru svome požuriti ... Ko nas ovo oživi iz grobova naših*)
- Ponovno proživljenje ljudi na Sudnjem danu odvija se veoma brzo i lahko. (*I u rog će se puhnuti, ... požuriti*)
- Užurban pokret ljudi pokazatelj je ustreptalosti i uzbuđenosti. (*požuriti*)

- Sudnji dan je za nevjernike dan kajanja. (*Teško nama*)
- Sudnji dan je mjesto gdje svi postaju svjesni, svi priznaju. (*Ovo je ono što je Milostivi obećao, a poslanici su istinu rekli*)
- Početak Sudnjeg dana i svođenje računa su događaji koje iziskuje milost Božija. (*Ovo je ono što je Milostivi obećao*)
- Ono što su nevjernici poricali na Dunjaluku, vidjet će na Ahiretu. Kada bi na Dunjaluku bilo spomenuto ime *Rahman*, oni bi govorili: *A ko je Milostivi*? (*El-Furkan*, 60) Međutim, to će na Sudnjem danu vidjeti.
- Na Sudnjem danu svi se ljudi okupljaju na jednom mjestu. (*svi pred Nas dovedeni*)
- Prisustvo na Sudnjem danu ne zavisi od slobodne volje. (*dovedeni*)

فالْيَوْمَ لَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَلَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

54. *"Danas se nepravda neće nijednoj duši učiniti, bit ćete nagrađeni onako kako ste radili!"*

Poruke

- Bog je pravedan, i na Sudnjem danu Njegova pravda se primjenjuje, čak i najveće kazne biti će

pravedne. (*Danas se nepravda neće nijednoj duši učiniti*)
- Temelj na osnovu kojeg će se nagrađivati ili kažnjavati jesu naša djela, nikome se ni trun zla nanijeti neće. Zaslužena kazna ili nagrada nisu u oprečnosti sa nagradom koju Allah uvećano daje iz dobrote svoje. (*kako ste radili*)

إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغُلٍ فَاكِهُونَ هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلَالٍ عَلَى الْأَرَائِكِ مُتَّكِؤُونَ لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُم مَّا يَدَّعُونَ سَلَامٌ قَوْلًا مِن رَّبٍّ رَّحِيمٍ

55. *Doista će Danas stanovnici Dženneta uživanjem biti zauzeti,*
56. *oni i žene njihove u hladovima, na naslonjačima naslonjeni!*
57. *U njemu će voća imati, njima će svega što zaželjeli budu – biti!*
58. *“Selam! Mir vama!” – riječi su od Samilosnog Gospodara.*

Težišta

- Riječ *šugul* označava ono što zaokuplja čovjeka, a ovdje je došla bez određenog člana da bi se dalo do znanja da se ne zna bit onoga što ih je zaokupilo, to jednostavno je neopisivo. (*biti zauzeti*).
- Riječ *eraik* množina je od *erikeh* u značenju okićenog i ukrašenog mindera u sobi za mladence.
- U Džennetu se sa svih strana čuje selam. Bog ih selami (*"Selam! Mir vama!" – riječi su od samilosnog Gospodara*), meleci nazivaju selam (*Meleci im ulaze na sva vrata govoreći selam alejkum – Er-R'ad,* 24), Džennetlije, također, jedni drugima nazivaju selam (*pozdrav vam je u njemu selam – Junus,* 10)

Poruke

- U Džennetu nema besposličarenja, vrijeme odmora nije uzaludno već su u okrilju Božijih blagodati Džennetlije zauzete poslovima koji im donose radost i sreću. (*stanovnici Dženneta uživanjem biti zauzeti*)
- U Džennetu nema tuge, Džennetlije su sigurne, rasterećene, bezbrižne. (*uživanjem biti zauzeti*)
- Dobar posao je onaj posao s kojim je čovjek zadovoljan i veseo. (*uživanjem biti zauzeti*)
- U Džennetu se živi bez umiranja, bolest ne prijeti zdravlju, mladost je bez starenja, ponos bez poniženja, blagodat bez gubitka, opstanak bez nestaja-

nja, zadovoljstvo bez nasilja, prisnost bez straha. (*uživanjem biti zauzeti*)

- U Džennetu ne prestaje porodični život, čovjek nije sam. (*oni i žene njihove*)
- Džennetski smještaj prija duši i nudi smirenje. (*u hladovima, na naslonjačima naslonjeni*)
- Sjediti na divanima i stolicama bolje je od sjedenja na zemlji. (*na naslonjačima naslonjeni*)
- U Džennetu postoji najbolja hrana. (*U njemu će voća imati*) Riječ voće je neodređena da bi se ukazalo, kakvo će samo to voće biti.
- U Džennetu nema ograničenja. Sve što se poželi to će se i imati, nema u duši želje koja nije ostvariva. (*njima će svega što zaželjeli budu – biti*)
- Proživljenje je tjelesno. Voće, supruge, minderi, pokazatelj su toga da ćemo biti tjelesno proživljeni.
- Uz materijalno bodrenje, potrebno je i duhovno i psihičko. (*uživanjem biti zauzeti... Selam*)
- U Džennetu se od Boga prima milost i selam uz počast i dostojanstvo. (*"Selam! Mir vama!" – riječi su od Samilosnog Gospodara*)
- Primanje Božijeg selama je najbolja želja Džennetlija. (*njima će svega što zaželjeli budu – biti, "Selam! Mir vama!"*)

وَامْتَازُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَن لَّا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنكُمْ جِبِلًّا كَثِيرًا أَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ

59. *"Odvojite se danas vi, o zločinci!"*

60. *O sinovi Ademovi! Zar vam nisam naredio Ja: "Ne robujte šejtanu! Zbilja, neprijatelj ot-voreni on je vama!*

61. *Meni robujte vi! Ovo je Put Pravi!*

62. *On je na stranputicu od vas odveo mnoge, zašto razmišljali niste?!*

Težišta

- Odvajanje grješnika od dobročinitelja je u skladu sa zakonom Božije pravde, koji kaže da vjernici i nevjernici nisu isti. Možda se pod odvajanjem misli i na to da grješnici budu odvojeni jedni od drugih, da budu sami da bi osjetili bol odvojenosti, poput samica u kojima su na Ovom svijetu prestupnici odvojeni od drugih.
- Kada god riječ *'ahd* dođe s česticom *ila* ona znači savjet i preporuku. Samo je dio vjernika radio u skladu sa Božijim savjetom. (*Ima vjernika koji ispunjavaju zavjet dat Allahu – El-Ahzab, 23*)

- Riječi *džibillen kesiren* koriste se za veliku skupinu, koja je ogromna poput planine.
- Klanjati se šejtanu, znači biti mu pokoran, kao što se u hadisu može pročitati: “Ko se pokori čovjeku u grijehu, pa on mu se klanjao, tj. ibadet je činio.”

Poruke

- Sudnji dan je dan odvajanja grješnika od drugih ljudi. (*Odvojite se danas vi*)
- Sudnji dan je dan korenja grješnika. (*Zar vam nisam naredio Ja*)
- Božija kazna slijedi nakon upotpunjenih dokaza. (*Zar vam nisam naredio Ja*)
- Čovjek ili je rob Božiji ili rob šejtanov, treće mogućnosti nema. (*“Ne robujte šejtanu! ... Meni robujte vi!*)
- Šejtanovo neprijateljstvo je otvoreno (*neprijatelj otvoreni on je vama*). Nesumnjiva je iskrivljenost ideje koju ubacuje u glave nekih ljudi te oni kamen i drvo stavljaju na mjesto Boga.
- Pravi put, koji svakodnevno potvrđujemo na namazima učeći *Fatihu*: *Uputi nas Pravim putem*, jeste upravo pokoravanje i klanjanje Allahu. (*Meni robujte vi! Ovo je Put Pravi!*)
- Najvažniji razlog obožavanja Boga jeste izabiranje Pravog puta. (*Meni robujte vi! Ovo je Put Pravi!*)

- Uzmimo pouku iz sudbine prevarenih. (*On je na stranputicu od vas odveo mnoge, zašto razmišljali niste?!*)
- Razmišljanje o gorkoj sudbini žrtava koje je šejtan prevario, predstavlja put spasenja od njegovih šaputanja i nagovora. (*zašto razmišljali niste*)

Razgovor o šejtanu

Prvo se zapitajmo postoji li šejtan.

Nema sumnje u njegovo postojanje, zbog toga što Allah govori o njemu, a s druge strane i svakom čovjeku će kada razmisli o vesvesama i nagovorima iz ličnog iskustva biti jasno da šejtan postoji.

Naprimjer, kada odlučimo obaviti namaz uz prisustvo duha, ali to ne možemo, dokaz je postoji neki protivnik koji nas sprječava da budemo svjesni Boga.

Postavlja se pitanje zašto je Bog stvorio šejtana.

Šejtan je, poput ostalih stvorenja kao što su meleci, ljudi i džini, obožavao Allaha. Međutim, na jednom Božijem ispitu, odbio je izvršiti Božiju naredbu, misleći kako je njegova vatrena rasa bolja od rase zemaljske. Osjećajući u sebi oholost i ljubomoru, pored toga što nije izvršio naredbu Božiju, umjesto da se izvine, pokaje, on se usprotivio. Dakle, Bog ga nije stvorio lošim, već je šejtan loše postupio. Iako se mogao pokajati, zatražio je od Boga dug život, do Sudnjega dana – da bi zavodio ljude. Bog, zbog nagrade za prethodne ibadete ili da bi ljude stavio u iskušenje, dade mu dugu priliku.

Protiv šejtanskih napada i vesvesa, Bog čovjeka pomaže Objavom i poslaničkim opomenama, umjesto posrtaja i grijeha čovjeku nudi mogućnost pokajanja.

Pitanje: Da li su Iblis i šejtan jedno biće ili ne?

Iblis je ime upravo onog bića koje nije Boga poslušalo, riječ šejtan nije njegovo posebno ime, već se koristi i za druge mimo njega. Naprimjer, u predajama ovo se ime upotrebljava za štetna bića koja uznemiravaju, a u Kur'anu se koristi i za neke ljude.

Pitanje: Kakav pristup koristi?

U Kur'anu se koristi riječ *koraci, stope šejtanove*. Njegova taktika je prodiranje korak po korak. Naprimjer, prvo privoli čovjeka da gleda, čineći da to zavoli, u drugom koraku privoli ga da o tome razmišlja, u trećem koraku dolazi red na djelovanje.

Mnogo grijeha počinje sa šalom koja ozbiljno završi. Koliko velikih krađa počinje sa neznatnim krađama! Ko hoće iglicu, hoće i kobilicu.

Hazreti Ali u *Stazi rječitosti*, u sedmom govoru kaže: “Oni su šejtana učinili gospodarom poslova svojih, a on ih je uzeo za saradnike. Položio je jaja i izlegao ih u grudima njihovim. U krilima njihovim gmiže i puzi. Gleda kroz oči njihove i govori jezicima njihovim. Tako ih vodi grijehu i lijepim im pričinja i stvari gnusne, kao što je djelovanje onoga

kojem je šejtan učinjen saradnikom u poslu, pa govori neistinu jezikom njegovim."[6]

U Kur'anu i predajama spominju se razni oblici šejtanovih spletki, kao što su: haram zalogaj, piće i kocka, proturanja laži, raskol, druženje s nečasnim ljudima, oholost, nelogične želje, sklonost ka raskošnom životu. Možda bi se moglo kazati da su najlakši ulaz za šejtana oko, uho, jezik i strasti. Vidjevši nešto, čuvši nešto, neku laž, rekavši nešto, rasplamsavanjem strasti, otvara se put koracima koji vode nastajanju vesvesa.

Svakako, šejtan je poput psa, koji ne laje i ne grize ukućane. Bog je rekao Iblisu: *Ti nemaš prava ni* prevlasti *nad mojim čistim robovima*, koji imaju status ukućana. Drugim riječima: Ti imaš pristup samo kod stranaca, upravo kao što pas laje i grize strance i nepoznate.

Pitanje: Uz sve šejtanske spletke i vesvese, šta je čovjekov grijeh?

U Kur'anu možemo pročitati kako prestupnici i grješnici svoje grijehe pokušavaju da natovare na leđa Iblisa, kritikujući ga. Međutim, on će im odgovoriti: "Ne kritikujte mene, kritikujte sami sebe, ja nisam imao vlast nad vama, samo sam vas pozvao, a vi ste se odazvali. Zašto se niste odazvali pozivima i obećanjima Boga i poslanikā? Odbacili ste istinita obećanja Božija, a odazvali se mojim praznim obećanjima"

[6] *Staza rječitosti*, govor 7.

Pitanje: Koji su putevi šejtanovih prodora?

- Kada čovjek pomisli da pomogne siromahu, šejtan mu ubaci strah od siromaštva u budućnosti. (*Šejtan vas plaši neimaštinom i navraća vas da budete škrti – Bekare,* 268)
- Kada se između dva čovjeka javi prijateljstvo i naklonost, on ih okrene da kockaju. Između pobjednika i gubitnika rađa se mržnja i suparništvo i tu se prijateljstvo prekida. (*Šejtan samo hoće da među vas neprijateljstvo i mržnju ubaci vinom i kockom, i da vas od spominjanja Allaha i namaza odvrati pa, hoćete li vi s tim prestati?! – Maide,* 91*)*
- Čovjek pomisli da stupi u brak, on mu šapće: "Još je rano".
- Čovjek pođe obaviti namaz u pravo vrijeme, on mu šapće: "Ima još vremena za to."
- Samo što pomisli da se vrati Bogu, da se pokaje, šejtan kaže: "Ostavi to za starost".
- Šejtan nekad, mijenjajući ime, čovjeka odvodi u grijeh. Rasipništvo u vjeri naziva ulaganjem u vjerske vrijednosti, rasipništvo u kući naziva ugledom, rasipništvo među prijateljima naziva širokogrudnošću, zaboravljanje Boga, proživljenja i odgovornosti naziva ugodnošću, pohlepu za imetkom naziva osiguravanjem života sebi i svojim potomcima. Prevaru naziva dovitljivošću, podlost naziva učinkovitošću, dvoličnost politikom. Nepoštovanje svetosti naziva intelektualnošću, brisanje dobrih i vrijednih običaja civilizacijskim pomakom. Neuvažavanje roditelja naziva modernošću. Gubljenje nacionalnog ponosa i identiteta, načina razmišljanja i ideologije naziva multikulturalnim utapanjem. Po-

tvrdu ovome kako šejtan loša djela stavi u lijep omot i prikazuje dobrim nalazimo u Kur'anu: *a šejtan bi im ono što radiše lijepim prikazao*. (*El-En'am*, 43)

Na kraju, recimo i to da čovjek s pouzdanjem u Boga i traženjem utočišta kod Njega te sjećanjem na Boga posebno u vrijeme ezana i namaza, obnavlja svoju vezu s Njim. Na taj način se može udaljiti od lošeg društva i loših skupova, kao i od prilika za griješenje. Isto tako, uzimanjem pouke iz iskustva onih koje je šejtan prevario, ima priliku da se spasi šejtanskih zamki. Kada god se na neki način saplete u te zamke – tevbom, traženjem oprosta i obavljanjem namaza od njih se može očistiti. Kur'an nam daje do znanja: *Zaista dobra djela odnose loša*. Dakle, činjenjem dobrih djela, loša djela nestaju.

هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ اصْلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ

63. *A ovo – Džehennem je koji vam obećan je!*

64. *Danas se u njemu pržite zato što vjerovali niste!"*

Poruke

- Jedna od Božijih kazni je i kritikovanje grješnika. (*A ovo – Džehennem je*)
- Rezultat nepromišljenosti su nesreće i Džehennem. (*zašto razmišljali niste ... A ovo – Džehennem je*)
- Bog je mnogo puta obećao Džehennem i prijetio njim, ali nevjernici nisu htjeli povjerovati. (*koji vam obećan je... što vjerovali niste*)
- Bog je upotpunio dokaz nad nevjernicima, neprekidno im je govorio i opominjao ih Džehennemom. (*koji vam obećan je*)
- Današnja kazna dolazi zbog jučerašnjeg nevjerstva. (*Danas se u njemu pržite zato što vjerovali niste*)
- Nevjernici i Džehennemlije se neće odvajati od vatre. (*Danas se u njemu pržite*)

الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَى أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

65. *Danas ćemo zapečatiti usta njihova, a Nama govorit će ruke njihove, i noge njihove svje-dočit će što su radili – o tome!*

Težišta

- Svjedoci na Sudnjem danu su brojni: Bog, poslanici, vrijeme, mjesto, meleci, djela, zemlja, tjelesni organi...
- Spomenute ruke i noge su samo primjeri, jer u drugim ajetima čitamo da će i uho, oko, srce također biti pitani (*I ono o čemu ti znanja nemaš – ne slijedi, jer, zbilja i za sluh, i za vid, i za razum – za sve pitan će čovjek biti. – Isra,* 36), štaviše i koža će svjedočiti. Odnosno, svaki organ s kojim smo nešto svojom voljom činili, svjedočit će ili protiv nas ili u našu korist.
- Hazreti Bakir kaže da se svjedočenje ljudskih organa protiv čovjeka odnosi na nevjernike, a vjernicima će knjiga njihovih djela biti data u desnu ruku i oni će je s ponosom čitati.

Poruke

- Allah, dž.š., je apsolutni Gospodar. Usta – koja je stvorio da govore pečati, a ruke i noge čini sredstvima komunikacije. (*Danas ćemo zapečatiti usta njihova, a Nama govorit će ruke njihove, i noge njihove svjedočit će što su radili*)
- Proživljenje je tjelesno (*govorit će ruke njihove*)
- Na Sudnjem danu naši organi se ne povode za našim željama. (*zapečatiti*)
- Najupečatljivije svjedočanstvo na sudu jeste priznanje samog izvršitelja zločina. (*i noge njihove svjedočit će što su radili*)

- Naši organi posjeduju određenu vrstu opažanja i svijesti dok mogu svjedočiti. (*govorit će ruke njihove, i noge njihove svjedočit će*)

✹

وَلَو نَشَآءُ لَطَمَسۡنَا عَلَىٰٓ أَعۡيُنِهِمۡ فَٱسۡتَبَقُواْ ٱلصِّرَٰطَ فَأَنَّىٰ يُبۡصِرُونَ وَلَوۡ نَشَآءُ لَمَسَخۡنَٰهُمۡ عَلَىٰ مَكَانَتِهِمۡ فَمَا ٱسۡتَطَٰعُواْ مُضِيّٗا وَلَا يَرۡجِعُونَ

66. *A da smo htjeli Mi, oči njihove bismo zgasli, i kad bi na put pošli – kako bi onda vidjeli?!*
67. *A da smo htjeli Mi, na mjestu njihovu bismo ih u drugo šta pretvorili! I ne bi nikuda mogli hoditi, niti se vratiti!*

Težišta

- Ukoliko ova dva ajeta prihvatimo kao nastavak prethodnih ajeta koji govore o kažnjavanju nevjernika na Sudnjem danu, onda oni objašnjavaju nemoć nevjernika u nalaženju puta prema Džennetu. Pokazuju njihovu izgubljenost i izbezumljenost u prostranstvu mjesta proživljenja. Međutim, veliki broj tumača Kur'ana ove ajete uzima kao govor o

mogućoj kazni na Dunjaluku, smatrajući ih prijetnjom gubljenjem vida ili gubljenjem sposobnosti povratka kući ili sposobnosti privređivanja.

Poruke

- Ne mislite da ono što posjedujete morate imati, ili da ćete ga vječno imati, ne zaboravite Božiju srdžbu i ne zaboravite da sve možete izgubiti. (*A da smo htjeli ... bismo zgasli*)
- Bolje spriječiti nego liječiti, prije nego li se spusti Božija kazna treba se proći tvrdoglavosti. (*da smo htjeli*)
- Svako mjesto može biti mjesto spuštanja Božije kazne. (*na mjestu njihovu*)
- Kada nastupi Božija srdžba, niko je ne može podnijeti. (*ne bi ... mogli*)
- Božiji zakon je da dadne ljudima slobodu da gledajući i slušajući postanu vjernici, a ne da ih silom privoli na vjeru. (*da smo htjeli*, čestica *lev* je ovdje pokazatelj da nije Božiji običaj i način da ljude pretvara u kamenje i gmizavce)

وَمَنْ نُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ

68. *Onome kome život dug damo, izgled njegov unakazimo! Zar oni neće razmišljati?!*

Težišta

- U prethodnom ajetu Allah, dž.š., kaže: *da hoćemo, oduzeli bismo im vid, izmijenili bismo izgled*, a u ovom ajetu ukazuje se na primjer te izmjene koja se dešava u starosti, pa čovjek promijeni izgled, oslabi mu vid.
- Riječ *nunekkishu*, izvedena od *tenkis* znači prevrtanje, osipanje, a misli se na povratak čovjeka u dječje stanje. Znanje mu se pretvara u neznanje i senilnost, snaga u nemoć, strpljenje se pretvara u nestrpljivost, postaje preosjetljiv i lahko pušta suzu.
- Ne dozvolite da vam zlatna prilika mladosti tako olahko pobjegne iz ruku. Nećete vječno biti čili, veseli i puni života, vaša životna energija nije neiscrpna.
- U hadisu nam se poručuje: “Iskoristite pet stvari prije pet drugih: mladost prije starosti, zdravlje prije bolesti, imetak prije siromaštva, priliku prije zauzetosti i život prije smrti.”

Poruke

- Bog daje dug život. (*kome život dug damo*)
- Pravilo Božije je da starost ide uz slabost. (*život dug damo, ... unakazimo*)
- Čovjek uvijek treba razmišljati i o mogućnosti gubljenja blagodati, o njihovom slabljenju i izmicanju iz ruku. (*Zar oni neće razmišljati*)

وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُّبِينٌ

69. *A Mi Poslanika nismo učili pjesništvu, niti to dolikuje njemu! On nije drugo do Opomena i Kur'an razgovijetni.*

Težišta

- Jedna od kleveta i optužbi kojom su napadali Poslanika, s.a.v.a., pored toga što su govorili da je čarobnjak, luđak, jeste i to da je pjesnik, iako je:
- pjesma proizvod mašte, za razliku od Objave.
- pjesma proizvod osjećanja, za razliku od Objave.
- pjesma puna hiperbola, čega u Objavi nema.
- Iako Kur’an i sam posjeduje ljepotu i milozvučnost, rimu i sklad, ipak zato što je osnova nastajanja pjesme mašta, tome nema mjesta u Kur’anu.
- Svakako, kada se govori o pjesmi i pjesnicima ne treba pretjerivati, jer nisu svi zalutali. Treba razmišljati i o vjerskoj poeziji, jer poezija je na svom mjestu veoma konstruktivna i korisna ukoliko se ne koristi na loš način.
- Kur’an je zikr, tj. podsjećanje na moć i srdžbu Božiju, podsjećanje na dobrote i blagodati Božije, sjećanje na Božiji oprost, sjećanje na zakone i pravila Boga i Božijih ugodnika, podsjećanje na događaje pune pouka, podsjećanje na razloge sticanja

časti ili pada prethodnih naroda. Kur’an je spomenica dobročinitelja i onih koji su upućeni, podsjetnik na one koji su propali, na nevjernike, smutljivce i grješnike, nasilnike i nepravednike, na njihov kraj, spomen iskrenosti, požrtvovanosti, hrabrosti, širokogrudnosti, strpljivosti, sretnim završecima.

- U Kur'anu se spominju ubistva, mučenja, uznemiravanja, optužbe, ponižavanja, gaženja prava, torture, te sudbine koje su čekale nosioce ovakvih postupaka. Kur'an je podsjećanje na zabrane i naredbe, savjete i mudrosti, spominjanje nebeskih i zemaljskih stvorenja, vodenih bića, ukazivanje na budućnost na pobjedu i dominaciju Istine, ispunjavanje svijeta pravdom, potiskivanjem nepravde i nasilja. On nam donosi sjećanje na Berzah, na proživljenje, na dešavanja pred Sudnji dan, na kijametska stanja, na opasnosti Džehennema, na blagodati Dženneta. Da, cio je Kur’an na jedan način opomena, podsjećanje. (*On nije drugo do Opomena*)

Poruke

- U Kur’anu se ne odriče vrijednost pjesme za obične ljude, već se poriče pjesništvo Poslanika. (*Poslanika nismo učili pjesništvu*)
- Bog brani Poslanika od optužbi. (*Poslanika nismo učili pjesništvu*)
- Nepoznavanje pjesništva ne nanosi štetu rastu i napretku onoga koji širi vjeru. (*Poslanika nismo učili pjesništvu*)

- Kretanje u krivom smjeru, okruženje sa pogrešnim kulturnim vrijednostima ne treba da vam predstavlja smetnju za rast. U vrijeme Poslanika pjesništvo je imalo jako važno mjesto, tako da su pjesnici i njihova djela zauzimali važno mjesto u životu tadašnjeg čovjeka na toj zemljopisnoj tački. Ovaj ajet ruši njihov dotadašnji položaj.
- Poetski talenat je od Boga. (*Poslanika nismo učili pjesništvu*)
- Poslanikov učitelj bio je Bog. (*učili*)
- Ne priliči svako znanje svakom čovjeka. (*niti to dolikuje njemu*)
- Kur’an je povod opomene i podsjećanja. (*On nije drugo do Opomena*)
- Sadržaj Kur’ana odgovara čovjekovom fitretu, tako da budi i otrežnjava čovjekovu uljuljkanu i zavaranu savjest. (*On nije drugo do Opomena*)
- Kur’an je jasan, razumljiv i dokaziv govor. (*Kur'an razgovijetni*)

۞

لِيُنذِرَ مَن كَانَ حَيًّا وَيَحِقَّ الْقَوْلُ عَلَى الْكَافِرِينَ

70. *da onoga opomene ko živ je, i da se o nevjernicima Riječi obistine!*

Težišta

- Život ima više vrsta:

a. Biljni život (*Oživljava zemlju nakon njene smrti – Rum*, 19)
b. Životinjski život (*Bili ste mrtvi pa vas je On oživio – Bekare*, 28)
c. Umni život (*Kada vas poziva onome što vam život daruje – Enfal*, 24)
d. Društveni život (*u odmazdi vam je život – Bekare*, 179) Vaš život (politički i društveni je u okrilju ostvarenja sigurnosti) je u zadovoljenju pravde, u pravednoj odmazdi.
e. Srčani i duševni život (*da onoga opomene ko živ je*). Uloga Kur'ana je da opominje one čija su srca živa, a duše čiste. Tačno, vjernici su živi, njihova su srca živa, oni žive stvarnim, racionalnim životom, dok su nevjernici lišeni života, poput mrtvaca.

- Na osnovu predaje riječ *hajj* (živ) podrazumijeva razumnog čovjeka.
- Pitanje nesumnjive Božije srdžbe prema nevjernicima spominje se i u suri *Zumer* u 71. ajetu: *ali se obistinila riječ Kazne za nevjernike*.
- Kur'anska upozorenja temelje se na Božijem znanju. Ona su različita, poznata i mudra. Ona idu zajedno sa lijepim vijestima. Kur'anska upozorenja idu zajedno s primjerima iz određenog vremena i mjesta.
- Onaj koji opominje, u ovom ajetu, može biti i Kur’an i Poslanik.

Poruke

- Kur'anska upozorenja predstavljaju poticaj za osvješćivanje i povratak sebi. (*On nije drugo do Opomena... da opomene*)
- Pokazatelj živog srca jeste prihvatanje kur'anskih opomena. (*da onoga opomene ko živ je*)
- Padanje pod uticaj kur'anske opomene nije ograničeno na posebnu rasu ili poseban rod. (*da onoga opomene ko živ je*)
- Cilj slanja objave i poslanikā je ostvarivanje budnosti i svjesnosti, oživljavanje srca, te upotpunjavanje dokaza nad mrtvacima, tj. ljudima mrtvih srca. (*i da se o nevjernicima Riječi obistine*)
- Kod ljudi kamenoga srca, čak ni Božija riječ ne ostavlja traga. (*ko živ je*)
- Nevjernici i svi oni koji ne prihvate Istinu, nisu ništa doli mrtvaci. Naspram riječi *živ*, našla se riječ *nevjernici*.
- Obećanje Božije srdžbe dato nevjernicima, sigurna je riječ Božija. (*i da se o nevjernicima Riječi obistine*)

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَامًا فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ

71. *Zar ne vide oni da smo za njih Mi stvorili stoku koju dadoše Ruke Naše, pa oni – njeni posjednici,*

Poruke

- Čovjeku, da bi spoznao Božiju moć, može pomoći posmatranje bića koja ga okružuju, kojima ima pristup. (*Zar ne vide*)
- Jedna od kur'anskih odgojnih metoda jeste poticaj na razmišljanje, davanje do znanja, te upućivanje čovjeka na svijet koji ga okružuje. (*Zar ne vide*)
- Stvaranje stoke, poput krave, ovce, deve i ostalog, jeste radi čovjeka. (*za njih Mi stvorili*)
- Jedan od pokazatelja Božije dobrote jeste taj što čovjek nema nikakve uloge u nastajanju životinja, ali s lahkoćom postaje njihov vlasnik. (*Mi stvorili ... njeni posjednici*)
- Načelo svojine prihvaćeno je u islamu. (*njeni posjednici*)

وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ وَلَهُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبُ أَفَلَا يَشْكُرُونَ

72. *i da smo je njima podvrgli, pa neke su im jahalice, a nekima i hrane se,*

73. *od njih imaju i druge koristi, i napitke, pa zašto nisu zahvalni,*

Težišta

- Domaće životinje na sebi svojstven način predstavljaju jednu od nesagledivih Božijih blagodati, koje je On u potpunosti prilagodio čovjekovim potrebama i učinio ih krotkim. (*njima podvrgli ... nekima i hrane se*) Da su sve životinje divlje i neukrotive, putovanja bi u prošlosti bila veoma teška i spora. (*njima podvrgli, pa neke su im jahalice*)
- Veliki dio odjeće koju čovjek koristi ima životinjsko porijeklo. Vuna, koža, deke, tepisi, tkanine. Obuća je od životinjske kože. Proizvodi od kože su neodvojiv dio čovjekovih potreba. Tu je i hrana poput mlijeka i mliječnih proizvoda, jaja, mesa i mesnih proizvoda. (*od njih imaju i druge koristi*)
- Uloga životinja u poljoprivredi je ogromna. Ona se ogleda kroz obrađivanje zemlje, navodnjavanje, prirodno đubrivo, ishranu neupotrebljivim dijelovima biljaka, prenošenje tovara, vrša žitarica i niz ostalih koristi. (*od njih imaju i druge koristi, i napitke*)
- I zemlja je krotka (*On vam je Zemlju krotkom učinio – El-Mulk*, 15) i životinje (*njima podvrgli*), međutim, čovjek koji ima potrebu i za jednim i za drugim je obijestan (*čovjek se uzobijesti – El-'Alak*, 6)

Poruke

- Sve ima svoju korist i cilj stvaranja. (*pa neke su im jahalice, a nekima i hrane se*)

- Upotreba mesa u ishrani islamom je preporučena. (*nekima i hrane se*)
- Mlijeko je posebna blagodat na kojoj čovjek mora biti zahvalan. Iako je mlijeko jedna od koristi koje imamo od životinja, ipak je dodatno istaknuto, da bi se ukazalo na njegovu posebnost. (*od njih imaju i druge koristi, i napitke*)
- Zahvalnost je rezultat spoznaje. Ukoliko spoznamo izvor blagodati, bit ćemo Mu zahvalni. (*Mi stvorili ... podvrgli ... pa zašto nisu zahvalni*)
- Postavljanjem pitanja probūdimo usnule svijesti i osjećanja. (*Zar ne vide ... zašto nisu zahvalni*)

وَاتَّخَذُوا مِن دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لَعَلَّهُمْ يُنصَرُونَ لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُندٌ مُّحْضَرُونَ فَلَا يَحْزُنكَ قَوْلُهُمْ إِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ

74. *već pored Allaha prihvataju božanstva druga ne bi li im pomogla ona!*

75. *A pomoći im neće moći, a oni su njima vojska poslušna!*

76. *Neka te ne žaloste riječi njihove! Mi zbilja znamo sve što oni taje i šta na javu iznose.*

Poruke

- Idolopokloništvo je nezahvalnost. (*zašto nisu zahvalni ... već pored Allaha prihvataju božanstva*)
- Idolopokloništvo se temelji na mašti i mitu. (*prihvataju božanstva druga, ne bi li im pomogla ona*)
- Jedan od razloga obožavanja jeste osjećaj potrebe za pomoći i pružanjem utočišta. (*ne bi li im pomogla ona*)
- U razgovoru sa zalutalima, usredsredite se na temelj njihovog vjerovanja. (*A pomoći im neće moći*)
- Sudnji dan je pozornica za sramoćenje nevjernika i idolopoklonika. (*a oni su njima vojska poslušna*)
- I poslanici imaju potrebu za moralnom potporom, zato ih Allah i tješi. (*i nek te ne žaloste*)
- Obično čovjek koji ima visoke ciljeve, postaje meta napada. (*Neka te ne žaloste riječi njihove*)
- Čovjeku je, da bi imao smireno srce, potrebna Božija pomoć. Bog onima koji pozivaju na Njegov put daruje moral i polet te ih tješi. (*Neka te ne žaloste riječi njihove! Mi zbilja znamo*)
- Uzimanje u obzir apsolutnog Božijeg znanja najbolje je sredstvo za smirenje vjernika kao i za prijetnju onima koji su zastranili. (*Mi zbilja znamo sve što oni taje i šta na javu iznose.*)

أَوَلَمْ يَرَ الْإِنسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِن نُّطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ
وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ قُلْ
يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ الَّذِي جَعَلَ
لَكُم مِّنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا أَنتُم مِّنْهُ تُوقِدُونَ

77. *Zar čovjek ne vidi da ga Mi stvaramo od sjemena kapi, a on – neprijatelj otvoreni!*
78. *I primjer nam navodi, a kako je stvoren – zaboravi! I veli: "Ko će kosti ove, kad budu istruhle, oživiti?!"*
79. *Ti reci: "Onaj će ih oživiti Koji ih prvi put stvori! I On za svako stvorenje dobro zna,*
80. *Onaj koji vam iz zelenog drveća vatru stvara i vi njome ložite."*

Težišta

- Jedan idolopoklonik uzeo je komad istruhle kosti, smrvio je u ruci i razasuo po zemlji pred Poslanikom, pa upitao: "Ko će oživjeti ove istruhle kosti?" Ovi ajeti su objavljeni povodom ovog pitanja.

- Riječima *zeleno drveće*, misli se na dva komada drveta koje su Arapi trljali jedno od drugo i na taj način proizvodili iskrice, poput današnjih šibica.
- Dobivanje vatre iz zelenog drveća je primjer koji razumije običan narod, a i naučnici dolaze do naučnog objašnjena o nastajanju iskri proučavajući energiju sakupljenu u drvetu.
- Riječi *otvoreni protivnik*, s jedne strane ukazuju na moć Boga, Koji čovjeka stvara od hude tekućine dovodeći ga u stanje razumnosti i snage, a s druge strane ukazuju na čovjekovu zaboravnost i oholost. Čovjek okreće leđa Onome koji mu daje blagodati, te Mu se svom snagom koju mu je Uzvišeni dao, otvoreno suprotstavlja.
- U različitim ajetima, Allah, dž.š., ukazuje na aspekte ljudske zaboravnosti:

a. Čovjek zaboravlja svoga Stvoritelja (*zaboravljaju Allaha – Tevba*, 67)
b. Čovjek zaboravlja svoje stvaranje (*zaboravlja kako je stvoren – Ja-Sin*, 78)
c. Čovjek zaboravlja svoj identitet (*sebe zaboravljate – Bekare*, 44)
d. Čovjek zaboravlja Sudnji dan (*zaboravili Sudnji dan* – Sad, 26)
e. Čovjek zaboravlja brižne savjete i opomene (*opomene zaboravili – Maide*, 13)

Poruke

- Kada bi čovjek bio svjestan svojih nedostataka i slabosti, nikada se ne bi oholio. (*Zar čovjek ne vidi ... neprijatelj otvoreni*)
- Obraćanje pažnje na stvaranje od sjemene tečnosti, pojačava vjeru u proživljenje. (*od sjemena kapi*)
- Od suprotstavljanja Istini gore je suprotstavljanje koje je iz sve snage i otvoreno. (*neprijatelj otvoreni*)
- Protivljenje čovjeka Bogu nešto je što se ne očekuje, to je nešto začuđujuće. (*a on – neprijatelj otvoreni*) Čestica *a* (*iza*), upotrebljava se za nešto iznenadno, neočekivano.
- Prenošenje i objašnjavanje neispravnih i neutemeljenih misli radi davanja odgovora nema smisla. (*I primjer nam navodi*) Navedeni primjer nije citiran.
- Razlog određenih prigovora koji se tiču Božije moći jeste neobraćanje pažnje na primjere, zaboravljanje onoga što je prije bilo. (*a kako je stvoren – zaboravi*)
- Oni koji poriču proživljenje nemaju dokaza, jedino što imaju jeste nepovjerenje u mogućnost dešavanja takvog nečega. (*Ko će kosti ove, kad budu istruhle, oživiti?*)
- Sloboda u islamu je na takvom nivou da čak i onaj koji poriče istine poput Boga i proživljenja, slobodno može da ustane i bez bojazni iznosi svoja mišljenja. (*Ko će kosti ove, kad budu istruhle, oživiti*)

- Pitati nije zabranjeno, ono što je ružno jesu ohole i tvrdoglave namjere. (*ko će kosti... oživjeti*)
- Povod za neke nedoumice u vjerovanju je poređenje ljudskih mogućnosti sa Božijom moći. (*ko će kosti... oživjeti*)
- Na sumnje i dileme u vjerovanju treba dati odgovor, pa makar sumnju iznosio samo jedan čovjek. (*I veli ... Reci...)*
- Proživljenje je tjelesno (*kosti*)
- Proživljenje mrtvih iziskuje dvije stvari: Božiju moć da ponovo proživi i Božije znanje o česticama raznesenim po zemlji. Ovaj ajet ukazuje na oba aspekta. Pokazatelj je moći Božije (*Onaj će ih oživiti Koji ih prvi put stvori!*) i Božijeg znanja (*I On za svako stvorenje dobro zna*).

Mogućnost proživljenja

U povijesti niko nije iznio naučni dokaz da proživljenje ne postoji. Jedino što se od poricatelja proživljenja može čuti jeste čuđenje, u smislu: “Zar je moguće da čovjek nakon smrti, nakon što mu tijelo u potpunosti istruhne i nakon što se prah raznese na sve strane, bude proživljen?”

Odgovor razuma i Kur'ana jeste da je takvo šta bez sumnje moguće. Kao prvo: ne postoji dokaz koji bi tu mogućnost pobio, a kao drugo: na svakom koraku u svijetu u kojem živimo vidimo primjere oživljavanja umrlih. Kur'an nas poziva na razmišljanje ukazujući: Zar je ostalo mjesta sumnji i pored toga što svakodnevno, u svim godišnjim dobima,

tokom cijele godine gledate moć i djela svoga Gospodara?!

Hazreti Dževad kaže: “Spavanje i buđenje najbolji su primjer koji nam pomaže da shvatimo smrt i proživljenje.”

Upravo tako, smrt je slična dugom i dubokom snu.

Sljedeći primjer kojem redovno, iz godine u godinu, svjedočimo jeste proljetno buđenje biljnog svijeta iz zimske obamrlosti. U suri *Fatir* u 9. ajetu čitamo: *Allah šalje vjetrove koji pokreću oblake, a Mi ih onda u mrtve predjele upravljamo i njima zemlju oživljavamo, koja je mrtva bila*. Zatim kaže: *takvo će biti oživljenje*.

Na drugom se mjestu kaže: *Mi njome (kišom) oživljavamo mrtav predio; takvo će biti i oživljenje* (*Kaf*, 11). U skladu sa ovim kur'anskim primjerima pred našim očima se tokom cijele godine odvija program oživljavanja i umiranja, te nam pomaže da pitanje proživljenja za nas postane sasvim jednostavno i moguće.

Da bi potvrdio činjenicu kako proživljenje nije nemoguće, Kur'an nudi veliki broj primjera:

Jedan čovjek istrgnu truhlu kost iz zida, i pun sebe je izmrvi pred Poslanikom, razbaca je po zemlji te reče: “Ko je taj što ovim istruhlim i razbacanim kostima može dati život?!” Bog reče Poslaniku: *Ti reci: “Onaj će ih oživiti Koji ih prvi put stvori!”* Ukoliko proizvođač neke naprave tvrdi da može u potpunosti rastaviti taj predmet i ponovo ga sastaviti – da li je rekao nešto nesuvislo, da li tvrdi nešto nemoguće? Ni u kom slučaju, jer mnogo je važnije i složenije izmisliti i napraviti neki proiz-

vod, nego li ga rastaviti i sastaviti pošto je već napravljen.

Hazreti Uzejr, a.s., putujući je prošao pored ruševina, pa začuđeno i zadivljeno upita: “Kako li Allah oživljava sve ovo nakon što umre?” Allah mu na licu mjesta oduze život te ga proživi za sto godina i upita ga: “Koliko si se zadržao na ovom mjestu?” Poslanik reče: “Dan ili pola dana.” Uzvišeni mu reče: “Ostao si sto godina. Pogledaj svog magarca i hranu i vidjet ćeš moć Božiju, kako oživljava istruhlog i raspadnutog magarca, a hrana koja je trebala propasti za dva-tri dana, ostala je zdrava sto godina. Sada, da bi vidio proces proživljavanja truhlih kostiju, gledaj u svog magarca. Pred tobom će se odvijati zadivljujući proces oživljavanja, povratka života nečemu što je truhlo, mrtvo. Kosti se dižu kao da su žive, prekriva ih meso, žile, vene, koža. Najednom ta masa dobi život.” Ovo je jedna od lekcija za naraštaje koji dolaze.

Kada je vidio šta se dogodilo, kada je vidio kako njegov magarac ponovo postaje živ, a hrana mu se ni nakon sto godina nije pokvarila izgovara riječi priznanja: *Znam da je Bog svemoćan*. (*Bekare*, 259)

Ibrahim, a.s., jednom prilikom šetajući obalom mora, zateče leš neke životinje koji je do pola bio u vodi, a pola na suhom. Morske životinje i ptice bijahu sletjele da se hrane mesom te životinje. To ga se dojmilo, pa upita: “Bože, kako oživljavaš umrle na Dan proživljenja? Tijelo ove životinje je postalo hrana desetinama različitih životinja od kojih neke žive u vodi, neke na kopnu, a neke lete vazduhom, i Bog zna gdje će one okončati svoj život.” Uzvišeni upita Ibrahima: “Zar sumnjaš u proživljenje i Moju

moć?" Ibrahim odgovori da ne sumnja, ali kada bi vidio kako se to događa smirio bi svoje srce.

Upravo tako, dokaz i logika smiruju um i misao, ali iskustvo i osvjedočenje daruju mir srcu.

Bog reče Ibrahimu: "Uzmi četiri ptice, zakolji ih, raskomadaj i izmiješaj njihovo meso. Meso ćeš razdijeliti i postaviti na nekoliko uzvišenja. Zatim pozovi svaku od ptica i gledaj kako se djelići, međusobno izmiješani, odvajaju i svaka ide onome čemu pripada dobijajući prvobitni oblik ptice." Ibrahim uzima pijetla, goluba, pauna i gavrana, kolje ih, melje njihovo meso i miješa ga. Dijeli ga na deset dijelova, postavljajući te dijelove na deset uzvišenja. Zatim je pozvao svaku od ptica. Izmiješana masa mesa poče se razdvajati, pred njegovim očima sa deset strana dolijetali su bezobrični komadići, uzimajući poznate oblike zaklanih ptica.

A kada Ibrahim reče: "Gospodaru moj, pokaži mi kako mrtve oživljuješ!" - On reče: "Zar ne vjeruješ?" - "Vjerujem" - odgovori on -, "ali bih da mi se srce smiri." - "Uzmi četiri ptice" - reče On - "i isjeci ih, pa pojedine komade njihove stavi na razne brežuljke, zatim ih pozovi, brzo će ti doći. Znaj da je Allah silan i mudar" (*Bekare*, 260)

Tako je to, Uzvišeni Allah pojedince poput Ibrahima i Uzejra, koji su se uzdigli iznad početnog i srednjeg stepena u školi života, odvodi u poseban laboratorij stvaranja, pokazujući im oglede i zakone koji oduzimaju dah i ostavljaju bez riječi. Međutim, za nas, koji smo još uvijek na predškolskom nivou, još je rano za takva iskustva, za nas su riječi *šuhud*, *huzur*, *mi'radž*, *melekut* i *jekin* samo riječi i pojmo-

vi čije značenje još nismo savladali, a da ne pričamo o njihovom doživljavanju.

Dakle, sumnja poricatelja proživljenja tiče se dvije stvari:

Prvo, da li je moguće oživjeti istruhle kosti. *Oni govore: "Zar kada se u kosti istruhle i raznesene pretvorimo, zar ćemo, doista biti nanovo oživljeni?"* (*Isra*, 49)

Drugo, pod pretpostavkom da je moguće, ko će takvo šta učiniti? *"A ko će nas u život vratiti?" – upitat će oni, a ti reci: "Onaj koji vas je i prvi put stvorio"* (*Isra*, 51)

Zašto ljudi koji sumnjaju u proživljenje umrlih i istruhlih kostiju, ne sumnjaju u stvaranje? Stvaranje je teže nego li proživljenje. Da li je za čuđenje ako radnik koji pravi opeke kaže: "Smrvit ću opeku i nanovo napraviti istu?" Da li je za čuđenje ukoliko proizvođač aviona kaže: "Ovaj ću najsavremeniji i najsloženiji avion rastaviti, pa izmiješati sve dijelove, šarafe, vodove i sve čipove i zatim ću ga ponovo sastaviti kao što je prije bio?" Da li treba sumnjati u njegove riječi? Nema smisla, jer neusporedivo lakše je nešto rastaviti i sastaviti, nego li prvi put osmisliti i izraditi. Onaj koji uspije uraditi teži posao, naravno da može obaviti i lakši. Ovo je tako kada su ljudi u pitanju, a za Boga ne postoji lakše ili teže, složenije i mukotrpnije. Pogledajmo šta Kur'an kaže: *On je Taj koji iz ničega stvara i On će to ponovo učiniti, to je Njemu lahko*. (*Rum*, 27)

Pogledajmo još nekoliko jednostavnih primjera, kako iz rasprostrtih i neživih dijelova Uzvišeni stvara život, pa ga zatim ponovo oduzima.

- Krava se hrani travom, od čijih hranljivih sastojaka nastaje mlijeko.
- Čovjek jede hljeb da bi od njega u organizmu, u procesu preuzimanja materije, nastajala krv, nove ćelije kose, noktiju, kože...
- Mlijeko se u posebnim posudama miješa, da bi se nakon izvjesnog vremena razbacani djelići masnoće sakupili na jedno mjesto i na taj se način izdvojila mast.

Postavlja se pitanje kako to da prihvatamo činjenicu da jedna krava može unošenjem trave proizvoditi mlijeko u svome organizmu, ili da mi protresanjem posude sa mlijekom uspijemo združiti razdvojene čestice masla, međutim, kada dođe red na to da Allah potrese zemlju (*Kada se Zemlja najžešćim potresom svojim potrese – Ez-Zilzal*, 1) i da združi naše razasute kosti, tada u to ne možemo vjerovati?

Na kraju ovog poglavlja obratimo pažnju na nekoliko kratkih ajeta:

- *Kao što vas je iz ničega stvorio, tako će vas ponovo oživjeti* (*El-A'raf*, 29)
- O poricatelji proživljenja, zašto i pored znanja o prvom stvaranju ne uzmete pouku, zašto ste tvrdoglavi? *Poznato vam je prvo stvaranje, pa zašto se ne urazumite* (*El-Vaki'a*, 62)
- *Nek čovjek pogleda od čega je stvoren! Stvoren je od tekućine koja se izbaci, koja između kičme i grudi izlazi, i On je, zaista, kadar da ga ponovo stvori.* (*Tarik*, 5-8)

- Zar Allah koji vas od sjemene tekućine stvara: *i zar On, kao takav, nije kadar mrtve oživjeti?* (*Kijamet*, 40)
- *Pa zar smo prilikom prvog stvaranja malaksali? Ne, ali oni u ponovno stvaranje sumnjaju.* (*Kaf*, 15)
- *Zar ne vide da Allah, Stvoritelj Nebesa i Zemlje, može stvoriti slične njima.* (*Isra*, 99)
- *A zar se čovjek – koji ne vjeruje u proživljenje – ne sjeća da smo ga još prije stvorili, a da nije bio ništa?* (*Merjem*, 67)

S obzirom da ne želimo ovaj komentar učiniti obimnim, nećemo spomenuti sve kur'anske primjere koji očigledno ukazuju na ovu temu, između ostalog i primjer družine iz pećine, koja je 309 godina provela u snu i probudila se, a da se na njima nije dogodila nikakva promjena.

أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُم بَلَى وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ

81. *I zar nije moćan Onaj Ko je Nebesa i Zemlju stvorio, da stvori njima slične? Jeste! On sve stvara, On sve zna!*

Težišta

- Čovjek je biće od tijela i duše. Tijelo se umiranjem rastače, a i u toku života je također u stalnom procesu promjena, dok je duša, tj. čovjekova ličnost, postojana. Na Sudnjem danu, čovjekova duša biti će upravo ova zemaljska duša, a tijelo će biti u obliku sličnom zemaljskom tijelu. (*da stvori njima slične*).

Poruke

- Nekada se na pitanje odgovara pitanjem ili sa nekoliko odgovora. (*ko je stvorio kosti... zar Onaj koji...*)
- Pitanje je način buđenja usnulih savjesti. (*Zar onaj koji...*)
- U razgovoru s poricateljima treba poći od najsitnijih detalja, da bi se stiglo do krupnih činjenica. Prvo se govori o sjemenoj tečnosti, zatim o zelenom drveću, na kraju o stvaranju Nebesa.
- Kada dobijemo stotinu, dobijamo s njom i devedeset. Onaj koji može stvoriti Nebesa i Zemlju, može stvoriti i čovjeka. (*stvorio Nebesa i Zemlju ... moćan*)
- Pored mudrosti i pravednosti Božije, Božija moć i znanje također ukazuju na neophodnost proživljenja. (*On sve stvara, On sve zna*)

إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

82. *A odredba Njegova, kad On nešto hoće, samo je da tome kaže: "Budi!" I ono biva!*
83. *Pa neka je slavljen Onaj u Čijoj je Ruci Vlast nad svakom stvari, k Njemu ćete se vratiti vi!*

Težišta

- Da bi vjera u proživljenje bila sasvim jasna i razumna, bez prisustva bilo kakve sumnje i dileme, Uzvišeni je čovjeku, koji je smrvio kost, razasuo njen prah i postavio pitanje o proživljenju, dao nekoliko odgovora i zaključio s ovim: *kad On nešto hoće.*
- Ostvarenje Božije naredbe ne traži vrijeme, već djeluje poput pogleda: *Naređenje Naše je samo jedno, poput treptaja oka.* (*El-Kamer*, 50)
- Uzvišeni nema potrebe ni za riječima – *Budi* – jer i to predstavlja potrebu, što nije u skladu s Njegovom zbiljom. U skladu s ovom činjenicom riječju – *kun*, tj. *budi* – misli se na Njegovu volju i presudu.

Poruke

- Za Uzvišenog Gospodara nema razlike u stvaranju stvari. (*Kad On nešto hoće*)
- Bog u stvaranju nema potrebe ni za sredstvom, ni za pomoći, niti za nekim ko bi otklonio smetnje. (*"Budi!" I ono biva!*)
- Između volje Božije i dešavanja nema nikakvog razmaka. (*"Budi!" I ono biva!*)
- Kako smatrate da Allah ne može uspostaviti Sudnji dan? On je čist i Uzvišen od svakog nedostatka i nemoći. (*Pa neka je slavljen Onaj*)
- U Njegovoj je ruci vladanje postojećim svijetom, i također, sve će se Njemu vratiti. (*Onaj u Čijoj je Ruci vlast nad svakom stvari, k Njemu ćete se vratiti vi!*)
- Smrt ne predstavlja nestajanje, već kretanje i povratak Bogu. (*k Njemu ćete se vratiti vi*)
- Bog je čist od toga da stvori beskorisno i uzaludno biće. (*Pa neka je slavljen Onaj ... k Njemu ćete se vratiti vi!*)

Sva zahvala pripada Allahu, prije i poslije svega.

TEFSIR KUR'ANSKE SURE *JA-SIN*

Do danas su, koliko je meni poznato, na bosanskom jeziku objavljena tri komentara kur'anske sure *Ja-Sin*. *Tefsir sure Ja-Sin* koji je napisao Muhsin Keraeti, a koji je preveden na bosanski jezik bio bi četvrti. To je sretan i berićetan događaj za sve tragaoce za istinom kur'anskog poziva.

Svaki od potpisnika ovih tefsira *Ja-Sina* postigao je određeni nivo i sloj razumijevanja ove časne kur'anske sure. Komentatori su imali na umu ono što je rečeno ranije, također pomaknuvši se pri tom barem za malo. I ovim komentarom učenjaka Muhsina Keraetija, ponuđen je novi sloj razumijevanja *Ja-Sina* našoj generaciji. A koliko je još ostalo? Samo Allah zna mudrost onoga što je On Sam rekao veličinom ajeta ovoga kur'anskog poglavlja koje predstavlja SRCE Vječne Knjige.

Težnja komentatora ovog komentara časne sure jeste, zaista, da *Ja-Sin* postane SRCE cijeloga islamskoga ummeta, svakoga muslimana i muslimanke, kao što je rekao Časni Poslanik, 'alejhi-s-salatu ve-s-selam: “Volio bih, da ona (sura *Ja-Sin*) bude u srcu svakog čovjeka iz moga ummeta.” (*Ed-Durru-l-mensur*, V, 256.) Imam Džafer Sadik je u jednoj prigodi kazao: “Zbilja, svaka stvar ima srce, a zaista srce Kur'ana – to je *Ja-Sin*.” (*Sevabu-l-e'amal*, 140)

Početak osvajanja tog nepreglednog oceana poruke i poziva jeste učenje njegovog izvornog teksta, čitanje iz Časne Knjige, potom to da bude svako slovo složeno u memoriju, pa da se svakodnevno

uči i ponavlja, makar jednom, a poželjno više puta, da se uči u različitim prigodama, a ne samo kod umiruće osobe, ne samo kod mezara i ne samo kada se ko sjeti svojih merhuma. Imam Sadik divno preporučuje: “Poučite svoju djecu suri *Ja-Sin*, zbilja je ona cvijet Kur'ana.” (*Emalije Et-Tusi*, II, 290)

Ovaj Komentar *Ja-Sin* potaknut je osjećanjem dužnosti autora da svoja razmišljanja i saznanja do kojih je došao iznese ljubiteljima Kur'ana, smatrajući to svojom čašću i pozivom učena muslimana. Sadržaj komentara *Ja-Sina* predstavlja njegovo nastojanje da se kreće putanjom spoznavanja vječne kur'anske Istine, ili da bar djelomično i malim koracima dokuči što se to krije iza poruke iznesene u mudrim božanskim ajetima.

Spoznati istinu je vrlo težak posao, jer se istina često smatra relativnim pojmom i tumači je kako ko hoće, ali upravo je istina koja se tiče Kur'ana apsolutna i na njega se ljudsko poimanje relativnosti ne može odnositi. U toku cjelokupne ljudske historije bilo je mnogo onih koji su tvrdili da u potpunosti znaju Istinu, ali ljudi imaju znanja samo onoliko koliko ih je poučio Uzvišeni Bog, a o samom Kur'anu, onoliko koliko im je On njegove istine otkrio. Kur'anska Istina do danas nije, a sigurno neće ni u budućnosti u potpunosti biti otkrivena, niti spoznata, tako da se sa novim razumijevanjem i tačnošću tumačenja ajeta *Ja-Sina* i ovim komentarom daju samo nove spoznaje vječne Istine, ali ne i sami njezin kraj. Nove generacije su dužne nastaviti učiti, razmišljati i otkrivati. Ljudi se još uvijek kreću putem Spoznaje, prema Cilju, da bi vidjeli potpuno Svjetlo zahvaljujući vlastitom trudu, žrtvi i

odanosti Allahovoj Knjizi, svjesni da je i sljedećim generacijama ostalo da tragaju i istražuju u dubinama Mudre poruke.

Mr. Muharem Omerdić

Ja-Sin

سُورَةُ يسٓ

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

يسٓ ﴿١﴾ وَٱلۡقُرۡءَانِ ٱلۡحَكِيمِ ﴿٢﴾ إِنَّكَ لَمِنَ ٱلۡمُرۡسَلِينَ ﴿٣﴾ عَلَىٰ
صِرَٰطٖ مُّسۡتَقِيمٖ ﴿٤﴾ تَنزِيلَ ٱلۡعَزِيزِ ٱلرَّحِيمِ ﴿٥﴾ لِتُنذِرَ قَوۡمٗا مَّآ
أُنذِرَ ءَابَآؤُهُمۡ فَهُمۡ غَٰفِلُونَ ﴿٦﴾ لَقَدۡ حَقَّ ٱلۡقَوۡلُ عَلَىٰٓ أَكۡثَرِهِمۡ
فَهُمۡ لَا يُؤۡمِنُونَ ﴿٧﴾ إِنَّا جَعَلۡنَا فِيٓ أَعۡنَٰقِهِمۡ أَغۡلَٰلٗا فَهِيَ إِلَى
ٱلۡأَذۡقَانِ فَهُم مُّقۡمَحُونَ ﴿٨﴾ وَجَعَلۡنَا مِنۢ بَيۡنِ أَيۡدِيهِمۡ سَدّٗا
وَمِنۡ خَلۡفِهِمۡ سَدّٗا فَأَغۡشَيۡنَٰهُمۡ فَهُمۡ لَا يُبۡصِرُونَ ﴿٩﴾ وَسَوَآءٌ
عَلَيۡهِمۡ ءَأَنذَرۡتَهُمۡ أَمۡ لَمۡ تُنذِرۡهُمۡ لَا يُؤۡمِنُونَ ﴿١٠﴾ إِنَّمَا تُنذِرُ
مَنِ ٱتَّبَعَ ٱلذِّكۡرَ وَخَشِيَ ٱلرَّحۡمَٰنَ بِٱلۡغَيۡبِۖ فَبَشِّرۡهُ بِمَغۡفِرَةٖ
وَأَجۡرٖ كَرِيمٍ ﴿١١﴾ إِنَّا نَحۡنُ نُحۡيِ ٱلۡمَوۡتَىٰ وَنَكۡتُبُ
مَا قَدَّمُواْ وَءَاثَٰرَهُمۡۚ وَكُلَّ شَيۡءٍ أَحۡصَيۡنَٰهُ فِيٓ إِمَامٖ مُّبِينٖ ﴿١٢﴾

وَٱضۡرِبۡ لَهُم مَّثَلًا أَصۡحَٰبَ ٱلۡقَرۡيَةِ إِذۡ جَآءَهَا ٱلۡمُرۡسَلُونَ ١٣
إِذۡ أَرۡسَلۡنَآ إِلَيۡهِمُ ٱثۡنَيۡنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزۡنَا بِثَالِثٖ فَقَالُوٓاْ إِنَّآ
إِلَيۡكُم مُّرۡسَلُونَ ١٤ قَالُواْ مَآ أَنتُمۡ إِلَّا بَشَرٞ مِّثۡلُنَا وَمَآ أَنزَلَ
ٱلرَّحۡمَٰنُ مِن شَيۡءٍ إِنۡ أَنتُمۡ إِلَّا تَكۡذِبُونَ ١٥ قَالُواْ رَبُّنَا يَعۡلَمُ إِنَّآ
إِلَيۡكُمۡ لَمُرۡسَلُونَ ١٦ وَمَا عَلَيۡنَآ إِلَّا ٱلۡبَلَٰغُ ٱلۡمُبِينُ ١٧
قَالُوٓاْ إِنَّا تَطَيَّرۡنَا بِكُمۡۖ لَئِن لَّمۡ تَنتَهُواْ لَنَرۡجُمَنَّكُمۡ وَلَيَمَسَّنَّكُم
مِّنَّا عَذَابٌ أَلِيمٞ ١٨ قَالُواْ طَٰٓئِرُكُم مَّعَكُمۡۚ أَئِن ذُكِّرۡتُم
بَلۡ أَنتُمۡ قَوۡمٞ مُّسۡرِفُونَ ١٩ وَجَآءَ مِنۡ أَقۡصَا ٱلۡمَدِينَةِ رَجُلٞ
يَسۡعَىٰ قَالَ يَٰقَوۡمِ ٱتَّبِعُواْ ٱلۡمُرۡسَلِينَ ٢٠ ٱتَّبِعُواْ مَن
لَّا يَسۡـَٔلُكُمۡ أَجۡرٗا وَهُم مُّهۡتَدُونَ ٢١ وَمَا لِيَ لَآ أَعۡبُدُ ٱلَّذِي
فَطَرَنِي وَإِلَيۡهِ تُرۡجَعُونَ ٢٢ ءَأَتَّخِذُ مِن دُونِهِۦٓ ءَالِهَةً إِن
يُرِدۡنِ ٱلرَّحۡمَٰنُ بِضُرّٖ لَّا تُغۡنِ عَنِّي شَفَٰعَتُهُمۡ شَيۡـٔٗا وَلَا
يُنقِذُونِ ٢٣ إِنِّيٓ إِذٗا لَّفِي ضَلَٰلٖ مُّبِينٍ ٢٤ إِنِّيٓ ءَامَنتُ
بِرَبِّكُمۡ فَٱسۡمَعُونِ ٢٥ قِيلَ ٱدۡخُلِ ٱلۡجَنَّةَۖ قَالَ يَٰلَيۡتَ قَوۡمِي
يَعۡلَمُونَ ٢٦ بِمَا غَفَرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ ٱلۡمُكۡرَمِينَ ٢٧

۞ وَمَآ أَنزَلۡنَا عَلَىٰ قَوۡمِهِۦ مِنۢ بَعۡدِهِۦ مِن جُندٖ مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَمَا
كُنَّا مُنزِلِينَ ٢٨ إِن كَانَتۡ إِلَّا صَيۡحَةٗ وَٰحِدَةٗ فَإِذَا هُمۡ خَٰمِدُونَ
٢٩ يَٰحَسۡرَةً عَلَى ٱلۡعِبَادِۚ مَا يَأۡتِيهِم مِّن رَّسُولٍ إِلَّا كَانُواْ بِهِۦ
يَسۡتَهۡزِءُونَ ٣٠ أَلَمۡ يَرَوۡاْ كَمۡ أَهۡلَكۡنَا قَبۡلَهُم مِّنَ ٱلۡقُرُونِ
أَنَّهُمۡ إِلَيۡهِمۡ لَا يَرۡجِعُونَ ٣١ وَإِن كُلّٞ لَّمَّا جَمِيعٞ لَّدَيۡنَا مُحۡضَرُونَ
٣٢ وَءَايَةٞ لَّهُمُ ٱلۡأَرۡضُ ٱلۡمَيۡتَةُ أَحۡيَيۡنَٰهَا وَأَخۡرَجۡنَا مِنۡهَا حَبّٗا
فَمِنۡهُ يَأۡكُلُونَ ٣٣ وَجَعَلۡنَا فِيهَا جَنَّٰتٖ مِّن نَّخِيلٖ
وَأَعۡنَٰبٖ وَفَجَّرۡنَا فِيهَا مِنَ ٱلۡعُيُونِ ٣٤ لِيَأۡكُلُواْ مِن ثَمَرِهِۦ
وَمَا عَمِلَتۡهُ أَيۡدِيهِمۡۖ أَفَلَا يَشۡكُرُونَ ٣٥ سُبۡحَٰنَ ٱلَّذِي
خَلَقَ ٱلۡأَزۡوَٰجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنۢبِتُ ٱلۡأَرۡضُ وَمِنۡ أَنفُسِهِمۡ
وَمِمَّا لَا يَعۡلَمُونَ ٣٦ وَءَايَةٞ لَّهُمُ ٱلَّيۡلُ نَسۡلَخُ مِنۡهُ ٱلنَّهَارَ
فَإِذَا هُم مُّظۡلِمُونَ ٣٧ وَٱلشَّمۡسُ تَجۡرِي لِمُسۡتَقَرّٖ لَّهَاۚ
ذَٰلِكَ تَقۡدِيرُ ٱلۡعَزِيزِ ٱلۡعَلِيمِ ٣٨ وَٱلۡقَمَرَ قَدَّرۡنَٰهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ
عَادَ كَٱلۡعُرۡجُونِ ٱلۡقَدِيمِ ٣٩ لَا ٱلشَّمۡسُ يَنۢبَغِي لَهَآ أَن تُدۡرِكَ
ٱلۡقَمَرَ وَلَا ٱلَّيۡلُ سَابِقُ ٱلنَّهَارِۚ وَكُلّٞ فِي فَلَكٖ يَسۡبَحُونَ ٤٠

وَءَايَةٌ لَّهُمْ أَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِى ٱلْفُلْكِ ٱلْمَشْحُونِ ﴿٤١﴾ وَخَلَقْنَا
لَهُم مِّن مِّثْلِهِۦ مَا يَرْكَبُونَ ﴿٤٢﴾ وَإِن نَّشَأْ نُغْرِقْهُمْ فَلَا صَرِيخَ لَهُمْ
وَلَا هُمْ يُنقَذُونَ ﴿٤٣﴾ إِلَّا رَحْمَةً مِّنَّا وَمَتَٰعًا إِلَىٰ حِينٍ ﴿٤٤﴾ وَإِذَا
قِيلَ لَهُمُ ٱتَّقُوا۟ مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٤٥﴾
وَمَا تَأْتِيهِم مِّنْ ءَايَةٍ مِّنْ ءَايَٰتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا۟ عَنْهَا مُعْرِضِينَ
﴿٤٦﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ أَنفِقُوا۟ مِمَّا رَزَقَكُمُ ٱللَّهُ قَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟
لِلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ أَنُطْعِمُ مَن لَّوْ يَشَآءُ ٱللَّهُ أَطْعَمَهُۥٓ إِنْ أَنتُمْ إِلَّا فِى
ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٤٧﴾ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا ٱلْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ
﴿٤٨﴾ مَا يَنظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَٰحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ
﴿٤٩﴾ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَآ إِلَىٰٓ أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ ﴿٥٠﴾
وَنُفِخَ فِى ٱلصُّورِ فَإِذَا هُم مِّنَ ٱلْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنسِلُونَ
﴿٥١﴾ قَالُوا۟ يَٰوَيْلَنَا مَنۢ بَعَثَنَا مِن مَّرْقَدِنَا ۜ هَٰذَا مَا وَعَدَ ٱلرَّحْمَٰنُ
وَصَدَقَ ٱلْمُرْسَلُونَ ﴿٥٢﴾ إِن كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً
وَٰحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَّدَيْنَا مُحْضَرُونَ ﴿٥٣﴾ فَٱلْيَوْمَ لَا تُظْلَمُ
نَفْسٌ شَيْـًٔا وَلَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٥٤﴾

إِنَّ أَصۡحَٰبَ ٱلۡجَنَّةِ ٱلۡيَوۡمَ فِي شُغُلٖ فَٰكِهُونَ ٥٥ هُمۡ وَأَزۡوَٰجُهُمۡ
فِي ظِلَٰلٍ عَلَى ٱلۡأَرَآئِكِ مُتَّكِـُٔونَ ٥٦ لَهُمۡ فِيهَا فَٰكِهَةٞ وَلَهُم
مَّا يَدَّعُونَ ٥٧ سَلَٰمٞ قَوۡلٗا مِّن رَّبّٖ رَّحِيمٖ ٥٨ وَٱمۡتَٰزُواْ ٱلۡيَوۡمَ
أَيُّهَا ٱلۡمُجۡرِمُونَ ٥٩ ۞ أَلَمۡ أَعۡهَدۡ إِلَيۡكُمۡ يَٰبَنِيٓ ءَادَمَ أَن لَّا
تَعۡبُدُواْ ٱلشَّيۡطَٰنَۖ إِنَّهُۥ لَكُمۡ عَدُوّٞ مُّبِينٞ ٦٠ وَأَنِ ٱعۡبُدُونِيۚ
هَٰذَا صِرَٰطٞ مُّسۡتَقِيمٞ ٦١ وَلَقَدۡ أَضَلَّ مِنكُمۡ جِبِلّٗا كَثِيرًاۖ
أَفَلَمۡ تَكُونُواْ تَعۡقِلُونَ ٦٢ هَٰذِهِۦ جَهَنَّمُ ٱلَّتِي كُنتُمۡ تُوعَدُونَ
٦٣ ٱصۡلَوۡهَا ٱلۡيَوۡمَ بِمَا كُنتُمۡ تَكۡفُرُونَ ٦٤ ٱلۡيَوۡمَ نَخۡتِمُ
عَلَىٰٓ أَفۡوَٰهِهِمۡ وَتُكَلِّمُنَآ أَيۡدِيهِمۡ وَتَشۡهَدُ أَرۡجُلُهُم بِمَا كَانُواْ
يَكۡسِبُونَ ٦٥ وَلَوۡ نَشَآءُ لَطَمَسۡنَا عَلَىٰٓ أَعۡيُنِهِمۡ فَٱسۡتَبَقُواْ
ٱلصِّرَٰطَ فَأَنَّىٰ يُبۡصِرُونَ ٦٦ وَلَوۡ نَشَآءُ لَمَسَخۡنَٰهُمۡ
عَلَىٰ مَكَانَتِهِمۡ فَمَا ٱسۡتَطَٰعُواْ مُضِيّٗا وَلَا يَرۡجِعُونَ
٦٧ وَمَن نُّعَمِّرۡهُ نُنَكِّسۡهُ فِي ٱلۡخَلۡقِۚ أَفَلَا يَعۡقِلُونَ ٦٨
وَمَا عَلَّمۡنَٰهُ ٱلشِّعۡرَ وَمَا يَنۢبَغِي لَهُۥٓۚ إِنۡ هُوَ إِلَّا ذِكۡرٞ وَقُرۡءَانٞ مُّبِينٞ
٦٩ لِّيُنذِرَ مَن كَانَ حَيّٗا وَيَحِقَّ ٱلۡقَوۡلُ عَلَى ٱلۡكَٰفِرِينَ ٧٠

أَوَلَمْ يَرَوْا۟ أَنَّا خَلَقْنَا لَهُم مِّمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَآ أَنْعَـٰمًا فَهُمْ لَهَا
مَـٰلِكُونَ ﴿٧١﴾ وَذَلَّلْنَـٰهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ ﴿٧٢﴾
وَلَهُمْ فِيهَا مَنَـٰفِعُ وَمَشَارِبُ ۖ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾ وَٱتَّخَذُوا۟
مِن دُونِ ٱللَّهِ ءَالِهَةً لَّعَلَّهُمْ يُنصَرُونَ ﴿٧٤﴾ لَا يَسْتَطِيعُونَ
نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُندٌ مُّحْضَرُونَ ﴿٧٥﴾ فَلَا يَحْزُنكَ قَوْلُهُمْ ۘ
إِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٦﴾ أَوَلَمْ يَرَ ٱلْإِنسَـٰنُ أَنَّا
خَلَقْنَـٰهُ مِن نُّطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ ﴿٧٧﴾ وَضَرَبَ لَنَا
مَثَلًا وَنَسِىَ خَلْقَهُۥ ۖ قَالَ مَن يُحْىِ ٱلْعِظَـٰمَ وَهِىَ رَمِيمٌ ﴿٧٨﴾
قُلْ يُحْيِيهَا ٱلَّذِىٓ أَنشَأَهَآ أَوَّلَ مَرَّةٍ ۖ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ
﴿٧٩﴾ ٱلَّذِى جَعَلَ لَكُم مِّنَ ٱلشَّجَرِ ٱلْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَآ أَنتُم
مِّنْهُ تُوقِدُونَ ﴿٨٠﴾ أَوَلَيْسَ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ
بِقَـٰدِرٍ عَلَىٰٓ أَن يَخْلُقَ مِثْلَهُم ۚ بَلَىٰ وَهُوَ ٱلْخَلَّـٰقُ ٱلْعَلِيمُ ﴿٨١﴾
إِنَّمَآ أَمْرُهُۥٓ إِذَآ أَرَادَ شَيْـًٔا أَن يَقُولَ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ ﴿٨٢﴾
فَسُبْحَـٰنَ ٱلَّذِى بِيَدِهِۦ مَلَكُوتُ كُلِّ شَىْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٣﴾

سُورَةُ الصَّافَّاتِ

SADRŽAJ

Ja-sin.....5
O Bismilli.....5
Ajeti od 1. do 4. 10
Ajeti od 5. do 6. 15
Ajeti od 7. do 8. 19
Ajet 9. 21
Ajeti od 10. do 11. 24
Ajet 12. 29
Ajet 13. 32
Ajeti od 14. do 17. 34
Ajeti od 18. do 19. 37
Ajeti od 20. do 21. 44
Ajeti od 22. do 27. 49
Ajeti od 28. do 29. 53
Ajet 30. 54
Ajeti od 31. do 32. 55
Ajet 33. 57
Ajeti od 34. do 35. 58
Ajet 36. 60
Ajeti od 37. do 40. 61
Ajeti od 41. do 44. 64
Ajeti od 45. do 46. 66
Ajet 47. 67
Ajeti od 48. do 50. 70
Ajeti od 51. do 53. 71
Ajet 54. 73
Ajeti od 55. do 58. 74
Ajeti od 59. do 62. 77
Ajeti od 63. do 64. 83
Ajet 65. 84
Ajeti od 66. do 67. 86

Ajet 68. 87
Ajet 69. 89
Ajet 70. 91
Ajet 71. 93
Ajeti od 72. do 73. 94
Ajeti od 74. do 76. 96
Ajeti od 77. do 80. 98
Ajet 81. 107
Ajeti od 82. do 83. 109
Tefsir kur'anske sure Ja-Sin.....112

TUMAČENJE SURE JA-SIN

Izdavač
Fondacija “Mulla Sadra”
u Bosni i Hercegovini

Za izdavača
AKBAR EYDI

Lektura
SABINA ŠIŠIĆ
SELMA EFENDIĆ

DTP
ADNAN JASIKA

Štampa
BLICDRUG

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo